

VELKOJAN ASEMA SULAUTUMISESSA

Lapin yliopisto

Oikeustieteellinen tiedekunta

Kauppaoikeus

Pro gradu – tutkielma

Mikael Mattila

2016

SISÄLLYS

Lähteet:	IV
Virallislähteet:	VI
1 JOHDANTO	1
2 SULAUTUMINEN	5
2.1 Absorptiosulautuminen	6
2.2 Tytäryhtiösulautuminen	8
2.3 Vastavirtasulautuminen	9
2.4 Kombinaatiosulautuminen	10
2.5 Kolmikantasulautuminen	10
2.6 Sulautuminen prosessina	13
2.6.1 Sulautumismenettelystä yleispiirteisesti	14
2.6.2 Osakkeiden lunastusmenettely	16
3 SULAUTUMISSUUNNITELMA	19
3.1 Velkojan aseman huomioiminen sulautumissuunnitelmassa	20
3.1.1 Sulautumisen syyt	21
3.1.2 Selvitys sulautuvan yhtiön varallisuudesta	22
3.1.2.1 Apporttia koskeva sääntely	23
3.1.2.2 Varojen arvostusta koskeva sääntely	24
3.1.3 Sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröimisajankohta	24
4 TILINTARKASTAJAN LAUSUNTO	25
4.1 Vastaanottavan yhtiön velkojien suoja	26
4.1.1 Sulautuvan yhtiön arvonmäärityksestä	27
4.1.2 Sulautumisvastike	27

4.1.3 Laiton varojenjako	29
4.1.4 Pääomalainavelkojat	29
4.1.5 Osakkeet vakuutena	30
4.1.6 Suppea lausunto	31
4.1.7 Sulautumissuunnitelman rekisteröinnin jälkeen tapahtuneet muutokset	32
4.1.8 Laiminlyöntien seuraukset	32
5 VELKOJANSUOJAMENETTELYSTÄ OSAKEYHTIÖLAISSA	34
5.1 Velkojan ja velan määritelmästä	36
6 KUULUTUSMENETTELY JA VAIKUTUKSET	40
6.1 Kuulutuksen hakeminen	43
6.2 Kirjallinen ilmoitus tunnetuille velkojille	44
6.3 Velkojien vastustusoikeudesta	46
6.3.1 Neuvottelu velkojan kanssa	47
6.3.2 Kanne tuomioistuimessa	48
6.3.2.1 Turvaava vakuus	49
6.3.2.2 Velan takaisinmaksu	50
6.3.2.2.1 Sulautuva yhtiö ajautuu konkurssiin	51
6.4 Yrityssaneeraus	53
6.5 Yrityskiinnitys	54
7 SULAUTUMISEN OIKEUSVAIKUTUKSET	56
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	59

Lähteet:

Airaksinen & ym, 2010

Airaksinen, Manne – Pulkkinen, Pekka – Rasinaho, Vesa:
Osakeyhtiölaki II, Talentum, Helsinki, 2010.

Airaksinen & ym, 2010

Airaksinen, Manne – Pulkkinen, Pekka – Rasinaho, Vesa:
Osakeyhtiölaki II, Talentum, Helsinki, 2010.

Blumme & ym, 2008

Blumme, Nils – Pitkänen, Tomi – Raunio, Merja – Äärilä, Leena:
Yritystoiminnan uudelleenjärjestely, KHT-Media, Keuruu, 2008.

Immonen, 2011

Immonen, Raimo: Yritysjärjestelyt, Talentum, Helsinki, 2011.

Kyläkallio & ym, 2008.

Kyläkallio, Juhani – Iirola, Olli – Kyläkallio, Kalle:
Osakeyhtiö, Edita, Helsinki, 2008.

Mähönen – Villa

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo: Osakeyhtiö II Pääomarakenne ja
rahoitus
Sanoma Pro Oy, Helsinki, 2012.

Mähönen & ym, 2006.

Mähönen, Jukka – Säiläkivi, Antti – Villa, Seppo: Osakeyhtiölaki
käytännössä
WSOY, Juva, 2006.

Mäntysaari, 2002

Mäntysaari – Petri: Osakeyhtiö toimijana
WSOY Lakitieto, Porvoo, 2002.

Reinikainen & ym, 2007

Reinikainen, Mikko – Pelkonen, Jussi – Lydman, Kari: Uusi
osakeyhtiölaki, Tietosanoma, Tallinna 2007

Saarnilehto & ym, 2012

Saarnilehto, Ari – Annola, Vesa – Hemmo, Mika – Karhu, Juha –
Kartio, Leena – Tammi-Salminen, Eva – Tolonen, Juha – Tuomisto,
Jarmo – Viljanen, Mika: Varallisuusosoikeus, verkkojulkaisu, Talentum
Media, Helsinki, 2012.

Suojanen & ym, 2011

Suojanen, Kalevi – Lakari, Torsti – Savolainen, Markku – Sirainen,
Antti: Yritysoikeus ja yritystoiminnan muutostilanteiden juridiikka,
Bookwell, Juva, 2011.

Tuomisto & ym, 2007

Björne, Lars – Kairinen, Matti – Tuomisto, Jarmo – Annola Vesa:
Sopimus, vastuu, velvoite: Juhlajulkaisu Ari Saarnilehto, Gummerus,
Jyväskylä, 2007.

Villa & ym, 2014.

Villa, Seppo – Airaksinen, Manne, - Bärlund, Johanna – Jauhiainen,
Jyrki – Kaisanlahti, Timo – Knuts, Mårten – Kuoppamäki, Petri –
Mähönen, Jukka – Pihlajarinne, Taina – Raitio, Juha – Rissanen, Kirsti
– Viitanen, Klaus – Wilhelmsson, Thomas:
Yritysoikeus, Talentum Media Oy, Helsinki, 2014.

Virallislähteet:

Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi

HE 109/2005

Kirjanpitolaki	1336/1997
Laki takaisinsaannista konkurssipesään	758/1991
Laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta	361/1999
Laki yrityksen saneerauksesta	47/1993
Maakaari	540/1995
Oikeudenkäymiskaari	
Osakeyhtiölaki	624/2006
Rikoslaki	39/1889
Tilintarkastuslaki	459/2007
Velkakirjalaki	622/1947
Yrityskiinnityslaki	634/1984

1 JOHDANTO

Osakeyhtiölaki (21.7.2006/624, OYL) uudistettiin kokonaisuudessaan 2006 lukuisten pienempien muutosten jälkeen. Edellinen osakeyhtiölaki oli vuodelta 1978, joten se ei enää palvellut muuttunutta maailmaa tarpeellisenä. Muutosten taustalla oli osakeyhtiölain joustavoittaminen ja keventäminen. Näihin tavoitteisiin on päästy poistamalla kokonaan raskaita menettelyllisiä vaatimuksia, keventämällä muotomääräyksiä ja lisäämällä yhtiöiden omia toimintamahdollisuuksia ja vapautta valita. Näitä muutoksia on kuitenkin pyritty tekemään tavalla, joka ottaa huomioon sulautumisissa edelleen vähemmistöosakkaiden ja velkojien aseman.

Sulautumista koskevan lainsäädännön muutoksia on myös tapahtunut, vaikkakin sisällöltään sulautuminen on säilynyt hyvin entisen kaltaisena. Sulautumismenettelyä koskeva säädäntö pohjautuu pitkälti sulautumisdirektiiviin (78/855/ETY). Nykyisessä voimassa olevassa osakeyhtiölaissa erityisesti sulautumismenettelyä on pyritty direktiivin sallimissa rajoissa korvaamaan aiempaa joustavammaksi ja nopeammaksi eli pyritään välttämään tarpeetonta sääntelyä ja liiallista muodollisuutta. Yksittäisenä esimerkkinä muutoksesta on se, että velkojiensuojamenettely voidaan aloittaa jo sulautumissuunnitelman rekisteröintipäivästä. Tästä seuraa se, että velkojiensuojamenettelyn kuulutusaika ja yhtiökokouksen kutsuaika juoksevat samanaikaisesti. Tämä mahdollistaa nopeamman sulautumisprosessin läpiviennin tarvittaessa verrattuna vanhaan lainsäädäntöön. Teoriassa sulautuminen voi toteutua kolmessa kuukaudessa, kun taas vanhan osakeyhtiölain aikaan sulautumiseen kului viidestä kuuteen kuukautta.

Sulautumisella tarkoitetaan Osakeyhtiölain mukaan menettelyä, jossa kaksi tai useampi osakeyhtiö yhdistyy yhdeksi yhtiöksi. Tälle uudelle tai vastaanottavalle yhtiölle tulevat kaikki yhdistyneiden yhtiöiden varat, mutta joka myös vastaa

yhdistyneiden yhtiöiden velvoitteista.¹ Sulautuminen on yksi yritysjärjestelyjen muoto, jolla voi olla erilaisia syitä ja tavoitteita. Sulautumisella voidaan tavoitella yritysten tilanteista riippuen erilaisia lopputuloksia. Konsernirakenteen yksinkertaistaminen tapahtuu sulauttamalla tytäryhtiö tai useampia tytäryhtiöitä emoyhtiöön tai joissain harvinaisemmissa tapauksissa sulauttamalla emoyhtiö tytäryhtiöön.

Yrityskaupoista haetaan molemmanpuoleista hyötyä. Ostaja saa hankittavan yhtiön haltuunsa oikeaksi kokemallaan hinnalla ja myyjä saa omistuksestaan mielestään riittävän korvauksen. Syitä on monia ja tulen niitä tutkielmassani tarkemmin kertomaan. Liiketoiminnan hankkimisella usein ostettava yhtiö yhdistetään tavalla tai toisella ostajaan. Sulautuminen on tavoista yksi. Ostaja on yleensä ostettavaa yhtiötä kokoluokaltaan suurempi. Toisen yhtiön hankkimisella saadaan mittakaavaetuja. Myös yhtiöiden toiminnan rationalisoinnilla pystytään vähentämään työpaikkoja ja näin saamaan toimintaa tehokkaammaksi sekä tulouttamaan yhtiön omistajille voittoja. Ostaja voi myös katsoa saavansa ostettavan yhtiön toiminnasta paremman tuoton kuin aikaisempi omistaja. Tuotto-odotus on kuitenkin keskeisin syy hankkia toinen yhtiö. Tavat tuotto-odotusten realisoimiseen ovat laajat.

Vastaanottavan yhtiön toiminnan laajentaminen voidaan toteuttaa sulautumisella. Laveasti ilmaistuna, sulautumisella tavoitellaan liiketaloudellisia ja mahdollisesti myös verotuksellisia etuja ja hyötyjä. Sulautumisella voidaan myös sulauttaa kaksi tai useampia itsenäisiä ja toisistaan riippumatonta yritystä yhdeksi yrityskokonaisuudeksi perustamalla uusi osakeyhtiö ja sulauttamalla yritykset uuteen osakeyhtiöön. Näin muodostuu uudesta osakeyhtiöstä yksi taloudellinen yhtenäinen kokonaisuus. Sulautuminen on myös yksi tapa toteuttaa yrityskauppa, jolloin vastaanottava yhtiö hankkii ensin sulautuvan yhtiön kaikki osakkeet ja sen jälkeen sulauttaa hankitun yhtiön osaksi omaa liiketoimintaa.

Sulautumisen toteuttamistavat on lueteltu OYL:n 2 §:ssä. Näitä ovat absorptiosulautuminen, kombinaatiosulautuminen ja absorptiosulautumisen erityistapaukset tytäryhtiösulautuminen ja kolmikantasulautuminen. Näiden lisäksi

¹Airaksinen & ym. 2010, s.215.

tunnetaan yksi absorptiosulautumisen erityistilanne, vastavirtasulautuminen, jossa emoyhtiö sulautuu tytäryhtiöön. Vastavirtasulautumisen laajemman käsittelyn jätän tässä tutkielmassa väliin ja keskityn enemmän OYL:n mainitsemiin sulautumismenettelyihin.

Sulautumistilanteissa, oli kyseessä sitten mikä sulautumistyyppi tahansa, vastaanottavalle yhtiölle siirtyy sulautuvan yrityksen kaikki varat ja velat. Kun sulautumisessa on pääsääntöisesti sitoumuksia kolmannelle velkojen ja mahdollisten muiden oikeuksien johdosta, ei sulautumista voida suorittaa pelkästään siihen liittyvien yhtiöiden kesken vaan kolmansien oikeudet tulee myös turvata.

Tutkielmassani keskityn osakeyhtiölain mukaiseen velkojan suojaan ja siihen millaisia oikeussuojakeinoja velkojalla on. Kuvaan erilaisia tilanteita ja näkökulmia, millaisissa tilanteissa velkojia suojataan ja millaisin keinoin. Lukija saa hyvän kuvan siitä, kuinka paljon velkojien asemaan joudutaan perehtymään ja ottamaan huomioon velkojien oikeudet monelta ehkä yllättävältäkin kannalta. Tämä osoittaa helposti sen, kuinka tärkeänä velkojien suojaamista pidetään suomalaisessa osakeyhtiölainsäädännössä. Perehdyn kansallisiin sulautumisiin enkä puutu rajat ylittäviin sulautumisiin pitääkseni tutkielman fokuksen kotimaisena ja turhaan paisuttamatta kirjoituksen sisältöä. Myöskään en puutu sulautumisen verovaikutuksiin, sillä aihe edellyttäisi laajuudessaan omaa tutkielmaa.

Velkojien suoja on yritysten ulkopuolisen rahoituksen ja rahoitusjärjestelyjen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Velkojien suoja säännöksillä voidaan turvata velkojien suoja sulautumisissa, vaikkei aina ainoana keinona. Sekä sulautuvan että vastaanottavan yhtiön velkojia suojataan, koska sulautumisessa saattaa sekä sulautuvan että vastaanottavan yrityksen velkojien asema heiketä. Tämä voi johtua yritysten erilaisista varallisuusasemista ja mahdollisista vakuuksista, joita on asetettu velkojien suojaksi.

Tutkielmani on oikeusdogmaattinen, eli keskityn vallitsevaan lainsäädäntöön ja erityisesti osakeyhtiölain takaamaan velkojan suojaan. Velkojansuojaa käsitellään osakeyhtiölainsäädännössä muuallakin kuin sulautumista koskevassa 16. luvussa. Muiden lukujen tulkintakäytäntöä olen myös käyttänyt hyödykseni tutkielmassani.

Pääasiallisena oikeuslähteenä toimii osakeyhtiölaki ja hallituksen esitys osakeyhtiölaiksi HE 109/2005. Oikeuskirjallisuudesta käytän laajaa otantaa suomalaisia teoksia, jotka käsittelevät osakeyhtiölakia ja yritysrakenteiden muutoksia.

2 SULAUTUMINEN

Sulautumisella tarkoitetaan kahden tai useamman osakeyhtiön vapaaehtoista liittämistä toisiinsa tai kahden tai useamman osakeyhtiön liittämistä uuteen varta vasten perustettuun yhtiöön. Sulautumisen perusajatus on, että kaikki sulautuvan tai sulautuvien yhtiöiden varat ja velat siirtyvät kokonaisuudessaan vastaanottavalle yhtiölle.

Sulautuminen voidaan toteuttaa voimassa olevan lain mukaan absorptiosulautumisena tai kombinaatiosulautumisena. OYL 16 luvussa mainitaan näiden kahden sulautumistyyppin lisäksi tytäryhtiösulautuminen ja kolmikantasulautuminen. Oikeuskirjallisuus² tuntee myös vastavirtasulautumisen yhtenä erityisenä sulautumistyyppinä. Lainsäädäntö sulautumisten osalta ei siis määritä jokaista sulautumistyyppiä erikseen, mikä ei tietenkään tarkoita sitä, ettei sulautumisten voida katsoa täyttävän lain vaatimuksia. Osakeyhtiön sulautuminen ei ole mahdollista tai sallittua muihin yhtiömuotoihin kuin osakeyhtiöön kansallisesti. Rajat ylittävissä sulautumisissa sulautuminen voidaan toteuttaa osakeyhtiöön rinnastettavan yhtiön kanssa³. Vaihtoehtoisena menettelynä kahden eri yhtiöstatuutin omaavalle yhtiölle on turvautuminen tytäryhtiöjärjestelyyn, jossa ostetusta yrityksestä tulee joko emoyhtiö tai tytäryhtiö⁴

Sulautuminen menettelynä on tarkkaan säännelty ja eri sulautumismuodot ovat hyvin yhteneväisiä. Mutta poikkeuksiakin löytyy johtuen esim. konsernirakenteesta tytäryhtiösulautumisessa. Sulautumisen nimellä ei ole merkitystä. Patentti- ja rekisterihallituksen lomakkeella⁵, jolla ilmoitetaan sulautumisesta, on mainittu vaihtoehtoina kolme erilaista sulautumistyyppiä, tavallinen sulautuminen, tytäryhtiösulautuminen ja kombinaatiosulautuminen.

² Airaksinen & ym. 2010, s.245.

³ Villa & ym. 2014, s.385.

⁴ Mäntysaari 2002, s.18.

⁵ www.prh.fi

2.1 Absorptiosulautuminen

Absorptiosulautumisessa vastaanottavaan yhtiöön sulautetaan toinen, sulautuva yhtiö. Absorptiosulautumisessa voi olla vain yksi vastaanottava yhtiö, mutta sulautumisessa voi olla osallisina useampia sulautuvia yhtiöitä⁶. Tämä on yleisin sulautumistyyppi⁷ ja samalla myös yksinkertaisempi ja suoraviivaisempi. Kolmikantasulautuminen on monimutkaisempi, koska siinä on mukana jo vähintään kolme erillistä ja itsenäistä oikeussubjektia. Absorptiosulautuminen on monesti seurausta yritysjärjestelystä tai yritysostosta. Yleensä suurempi ja laajentumishaluinen yhtiö hankkii samoilla markkinoilla toimivan pienemmän yhtiön. Tai vaihtoehtoisesti täysin muilla markkinoilla toimivan yhtiön, johon yhtiö on suunnannut katseensa ja tulevaisuutensa. Mahdollista on myös pienemmän yhtiön aggressiivinen laajentuminen. Pienemmän yhtiön hankkiessa suurempaa yhtiötä on yrityksen likviditeetti tai rahoitusjärjestelyt oltava kunnossa. Yritysjärjestelynä absorptiosulautuminen on yleensä seurausta kahden tai useamman yrityksen neuvottelujen tuloksesta, jossa pyritään yhdistämään liiketoimintaa ja helpottamaan toimimista dynaamisilla markkinoilla.

Yritysjärjestelyissä on tilanteesta riippuen erilaisia tavoitteita ja mukana on toimijoita laajalla skaalalla. Sulautumisprosessin tavoitteena voi olla esimerkiksi vain substanssikauppa, jossa halutaan sulautuvan yrityksen kiinteistö, patenteja tai goodwill-arvo. Sulautuminen voi olla myös vihamielinen, jossa hankitaan sulautuvan yrityksen osakepääoma kokonaan tai riittävä määrä määräysvallan saamiseksi kuulematta yrityksen osakkeenomistajia tai neuvottelematta hankittavan yhtiön johdon kanssa.

Sulautumisessa on normaalia, että vastaanottava yhtiö maksaa sulautumisvastikkeen omaisuudestaan tai antamalla sulautuvan yhtiön osakkeenomistajille osakkeitaan sulautumisvastikkeena⁸. Samalla vastaanottava yhtiö ottaa vastatakseen kaikki

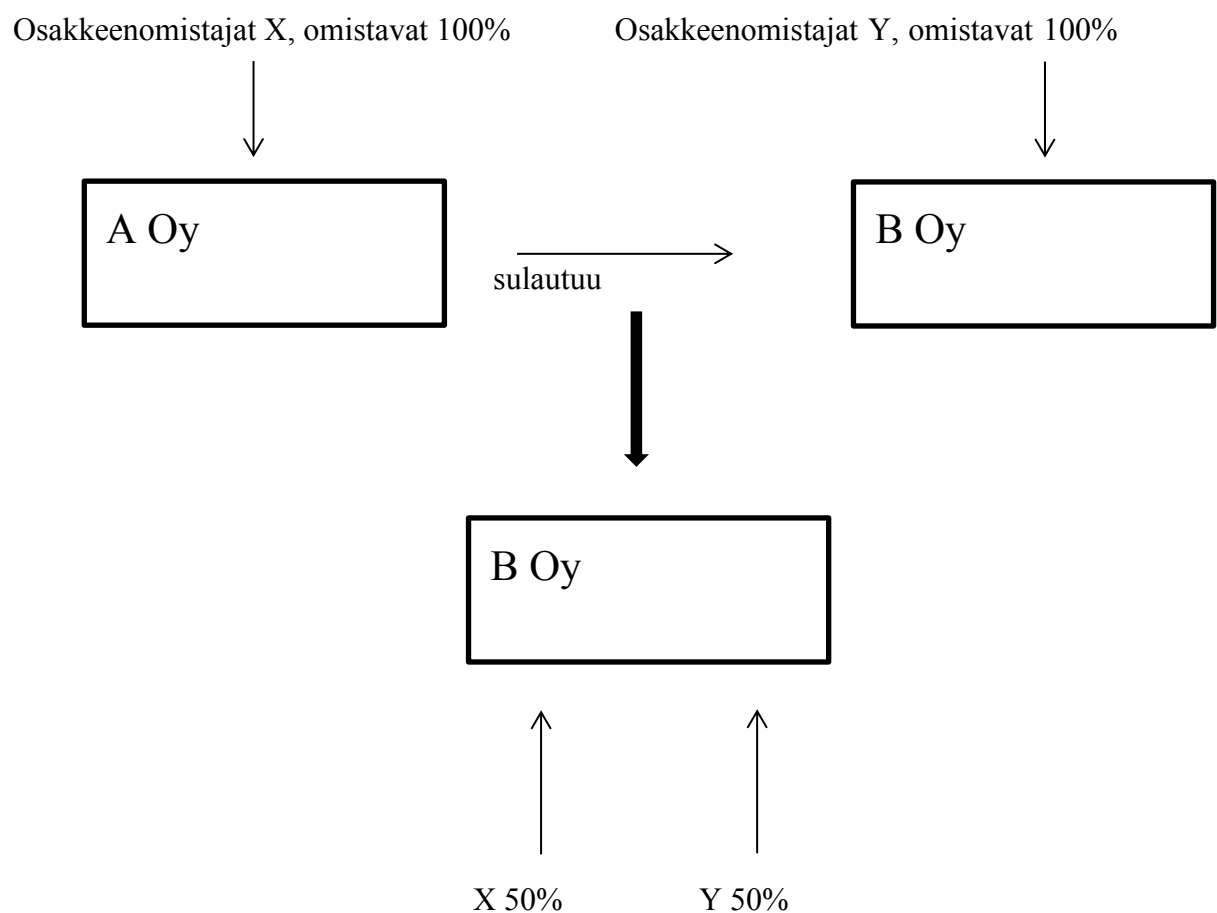
⁶ Immonen, 2011, s.148.

⁷ Kyläkallio & ym, 2008, s.1161.

⁸ Kyläkallio & ym, 2008, s.1161.

sulautuvan yhtiön velat. Tästä ei ole poikkeuksia, eli vastaanottava yhtiö ei voi valikoida sulautuvan yhtiön omaisuuseriä tai velkoja. Jos vastaanottava yhtiö näin haluaisi menetellä, toimenpiteet tulee suorittaa jo ennen sulautumissuunnitelman laatimista. Sulautumismenettelyn jälkeen sulautunut yhtiö lakkaa olemasta. Tämä pätee kaikkiin sulautumismalleihin.

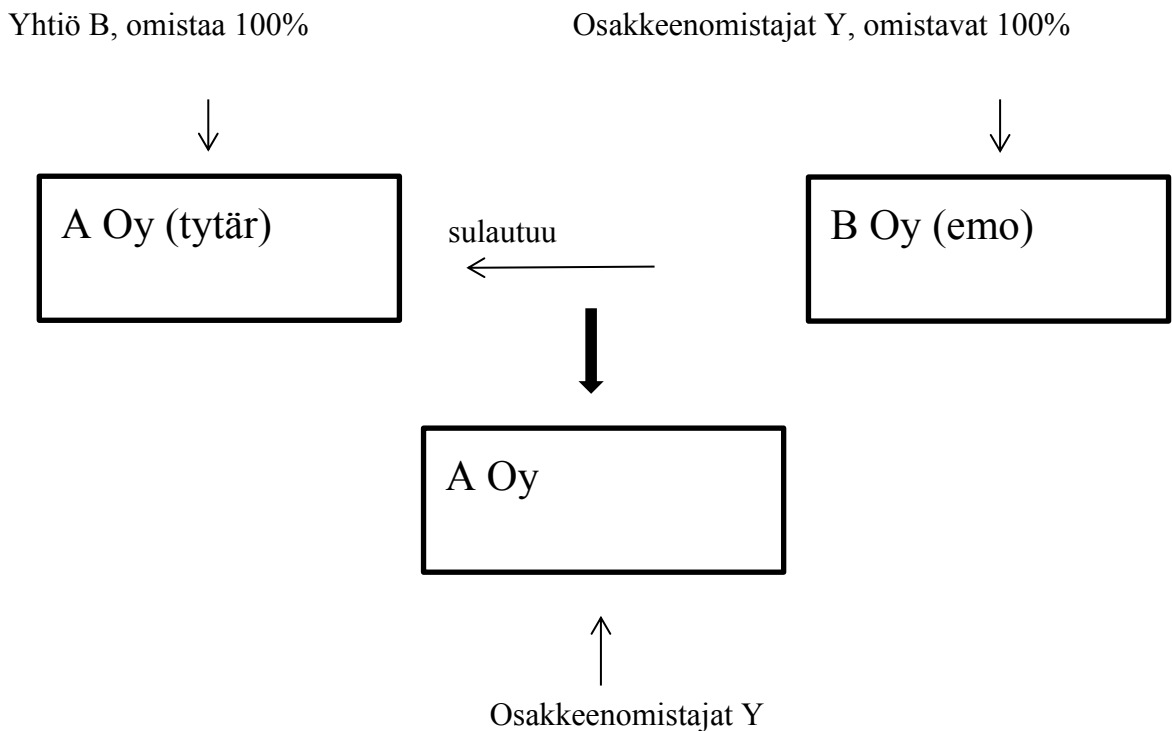
Absorptiosulautuminen perusmuotoisena.

Osakkeenomistajat X ja Y omistavat B Oy:n, olettaen, että sulautumisvastike on vastaanottavan B Oy:n osakkeita.

2.3 Vastavirtasulautuminen

Vastavirtasulautumisessa sulautuminen tapahtuu päinvastaisessa järjestyksessä verrattuna tytäryhtiösulautumiseen. Emoyhtiö sulautuu tytäryhtiönsä selvitysmenettelyttä ja siirtää kaikki varansa ja velkansa tytäryhtiölle. Vastavirtasulautumisessa emoyhtiön osakkeenomistajat saavat sulautumisvastikkeena omistamiensa osakkeiden mukaisessa suhteessa tytäryhtiön liikkeelle laskemia uusia osakkeita tai hallussa olevia omia osakkeita. Tytäryhtiö saa sulautumisessa haltuunsa omia osakkeitaan. Nämä osakkeet eivät kelpaa sulautumisvastikkeeksi ja ne on joko mitätöitävä tai edelleen luovutettava.

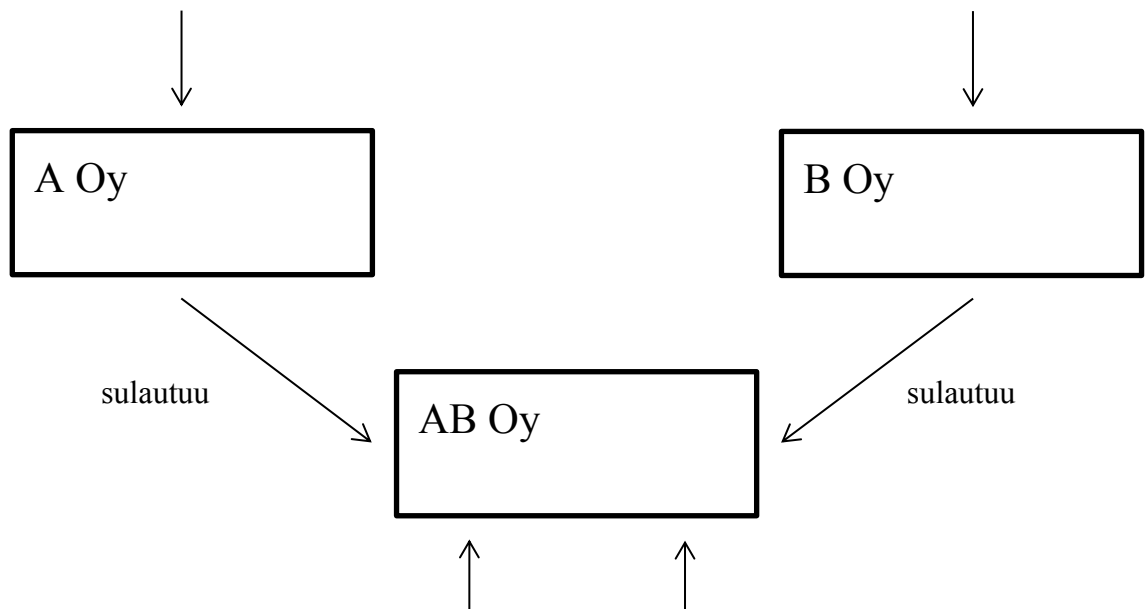
Osakkeenomistajat Y saavat osakkeittensa mukaisessa suhteessa yhtiön A osakkeita.

2.4 Kombinaatiosulautuminen

Kombinaatiosulautumisessa kaikki sulautumista ennen olemassa olevat yhtiöt ovat sulautuvia yhtiöitä ja vastaanottava yhtiö syntyy (perustetaan) sulautumismenettelyssä. Kombinaatiosulautuminen on verraten harvinainen sulautumistapa ja monimutkaisempi toimenpide kuin absorptiosulautuminen. Etuna absorptiosulautumiseen on se, että uusi yhtiö voidaan perustaa pienemmällä osakepääomalla kuin millään yksittäisellä sulautuvalla yhtiöllä on ja kirjata pääosa sille siirtyvästä muusta omasta pääomasta SVOP-rahastoon¹². Kombinaatiosulautumisessa on annettava vastaanottavan yhtiön osakkeita vastikkeena, koska uudella perustetulla yhtiöllä tulee olla vähintään yksi osake. Sulautumisvastikkeena annettavien osakkeiden jakautuminen sulautuville yhtiöille määräytyy keskinäisten sopimusten perusteella. Sulautumisvastikkeen määrään vaikuttaa yritysten laskennallinen arvo ja yhtiöiden välillä tehty sopimus.

Osakkeenomistajat X, omistavat 100 %

Osakkeenomistajat Y, omistavat 100 %

Osakkeenomistajat X ja Y omistavat uuden perustetun yhtiön AB Oy:n.

2.5 Kolmikantasulautuminen

¹² Airaksinen & ym. 2010, s.240.

Kolmikantasulautuminen eroaa muista sulautumisista siten, että siinä sulautumisvastikkeen tai osan siitä maksaa jokin muu yhtiö kuin vastaanottava yhtiö.

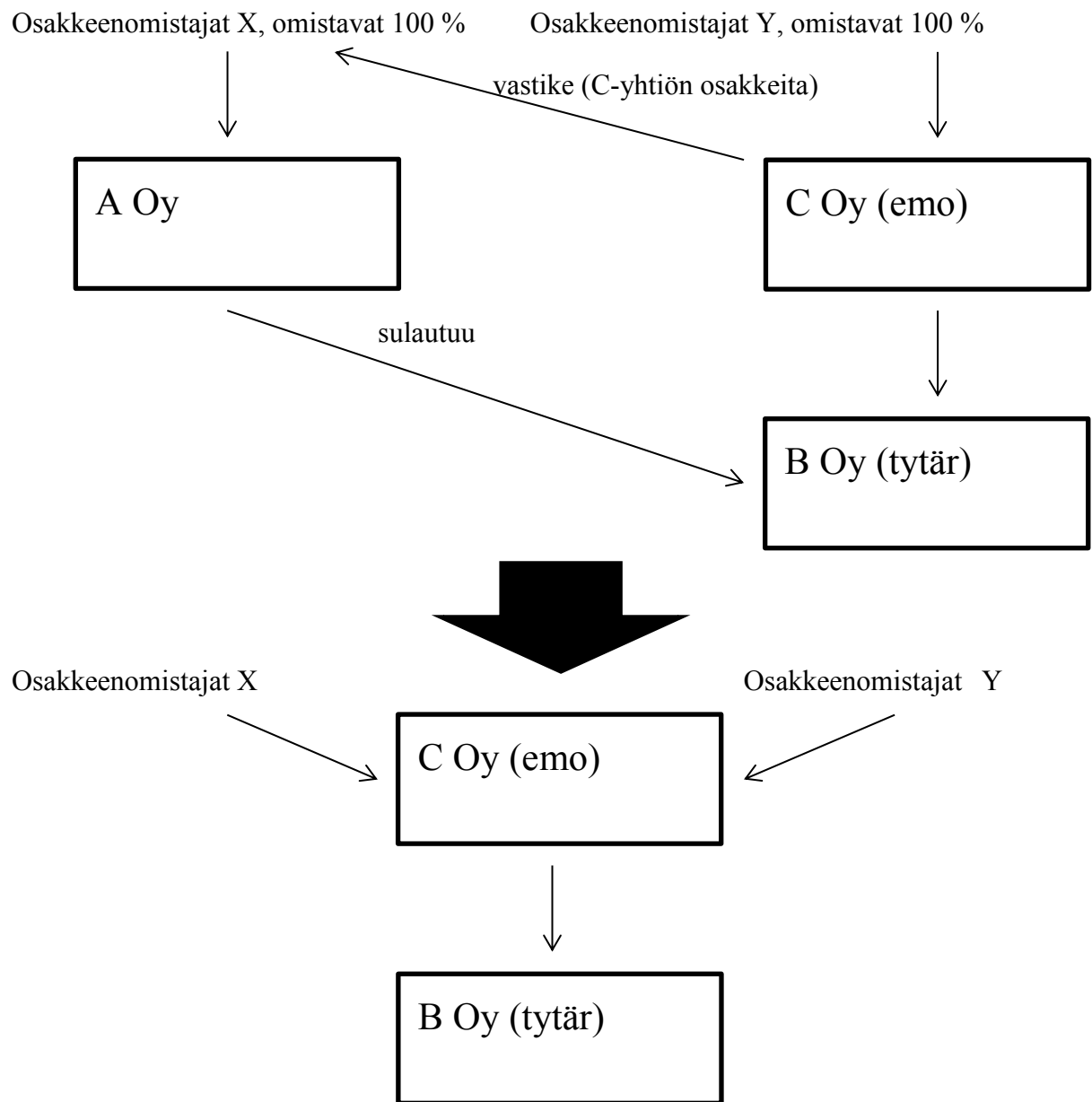
Muilta osin kolmikantasulautuminen ei eroa muista sulautumistyypeistä. Sulautumisvastikkeena voi siten olla esimerkiksi konsernin listatun emoyhtiön osakkeita, mikä on yleinen kolmikantasulautumismalli. Kuitenkin vastaanottava yhtiö on lopulta vastuussa lunastushinnan maksamisesta, koska se on viime kädessä lunastaja¹³.

Sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden käsitteisiin kuuluu sulautuva yhtiö ja vastaanottava yhtiö. Tästä syystä mahdollinen sulautumisvastiketta antava muu taho ei kuulu sulautumisen käsitteisiin, eikä siitä täten ole säädetty erikseen. Vastiketta maksava yhtiö ei myöskään voi olla osallisena velkojiensuojamenettelyssä. Vanhassa osakeyhtiölaissa ei ollut säännöksiä kolmikantasulautumisesta.

Yksi yleinen syy kolmikantasulautumiselle on, kun ulkomainen yhtiö haluaa laajentaa toimintaansa Suomeen. Tällöin yhtiö hankkii valmiin suomalaisen yhtiön, perustaa Suomeen tytäryhtiön ja sulauttaa sen jälkeen hankitun yhtiön tytäryhtiöönsä. Tämä menettely on helpompi kuin sulauttaa hankittu yhtiö suoraan ulkomaiseen yhtiöön. Myös listattuun kotimaiseen yhtiöön sulautuminen on hankalampaa toteuttaa kuin tavallinen yrityskauppa. Yritystoston jälkeen voidaan sulauttaa hankittu yhtiö tytäryhtiöön. Lisäksi julkisen kaupankäynnin kohteena olevan yhtiön omat osakkeet sulautumisvastikkeena ovat likvidiä ja arvostettua vastiketta. Vastiketta maksavan yhtiön näkökulmasta vastikkeena annettavat osakkeet on joko suunnattu osakeanti tai erityisten oikeuksien antaminen¹⁴.

¹³ HE 109/2005, s.147.

¹⁴ Reinikainen & ym, 2007, s.253.

2.6 Sulautuminen prosessina

Sulautuminen prosessina on tarkkaan säännelty määräaikoineen. Sulautuminen vaikuttaa sulautuvan yhtiön omistajiin eli osakkeiden omistajiin, tavarantoimittajiin, velkoihin, työntekijöihin, ja kaikkiin muihinkin kumppaneihin. Muutokset eivät välttämättä ole toivottuja yhteistyötahojen kannalta, koska muutos luo ainakin alkuun epävarmuutta ja kysymyksiä suhteiden jatkuvuudesta. Siitäkin huolimatta, että sulautumisen yleisseuraantoluonteesta johtuen sulautuvan yhtiön velvoitteet ja sitoumukset siirtyvät vastaanottavan yhtiön vastuulle. Sulautumisen täytäntöönpanovaiheen jälkeen sulautuva yhtiö lakkaa olemasta ja poistuu rekistereistä. Sulautuminen lakkauttaa yhtiön ulkoisen identiteetin, mutta yhtiö jatkaa toimintaansa vastaanottavan yhtiön nimissä tai sulautuneen yhtiön toiminnot yhdistetään tarvittavissa määrin vastaanottavan yhtiön toimintaan.

Sulautumisen ensimmäiset askeleet otetaan sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden hallituksissa ja johdossa ylipäätään. Sulautumisen suunnittelu etenkin suuremmissa yhtiöissä ei ole yksinkertainen menettely ja vaatii voimavaroja niin yrityksen johdossa, taloushallinnossa kuin työntekijöiltäkin. Sulautumista tulee suunnitella huolellisesti ja huomioon otettavia seikkoja on huomattava määrä. Sulautumisesta kuitenkin haetaan aina liiketaloudellista ja mahdollisesti myös verotuksellista hyötyä, joten laskemista riittää. Myös osakkeenomistajille sulautuminen aiheuttaa harkintaa, koska he joutuvat arvioimaan sulautumisen hyötyjä omalta kannaltaan. Aina sulautuminen ei ole osakkeenomistajille mieluisa tapahtuma.

Pienemmissä yhtiöissä sulautuminen saattaa olla sisäisesti hyvinkin yksinkertainen prosessi, jos osakkeenomistajia ei ole lukuisaa määrää ja yhtiöiden palveluksessa henkilöstöä ei ole paljoa. Pienempien yhtiöiden osalta sulautumismenettelyn edellyttämät toimenpiteet saattavat vaikuttaa ylimitoitetuilta, raskailta ja kustannuksia lisääviltä. Samat säännökset kun koskevat kahden eri omistajan osakeyhtiötä kuin kolmen pörssiyhtiön sulautumisia. Toisaalta sulautumissuunnitelman ja

tilintarkastajan lausuntojen laajuus eroaa suurestikin eri yhtiöiden koosta riippuen ja velkojien suojausmenettely on täysin perusteltu toimi myös pienemmissä yhtiöissä.

Osakeyhtiölain sulautumisia käsittelevä 16. luku on juokseva ja selkeä. Siitä saa helposti käsityksen, kuinka menettely etenee ja mitä toimia yhtiön tulee tehdä ja missäkin vaiheessa. Tarkastelen tässä osassa myös sulautumiseen muutenkin liittyviä olennaisia kohtia ja selvennän menettelyyn liittyviä tapahtumia. Käyn läpi sulautumismenettelyn yleispiirteisesti, jotta tutkielmani fokus velkojansuojasta aukeaa lukijalle paremmin. Pyrin välttämään toistoa parhaani mukaan, mutta siltä ei voi kokonaisuudessaan välttyä asioiden päällekkäisyyksistä johtuen.

2.6.1 Sulautumismenettelystä yleispiirteisesti

Sulautumiseen vaaditaan vähintään kaksi yhtiötä, joten yhtiöiden on löydettävä toisensa ja päädyttävä sellaiseen lopputulokseen, että sulautuminen hyödyttää molempia osapuolia. Tytäryhtiösulautumisissa kyseessä on ennemminkin yhtiön sisäinen järjestely. Sulautumisen suunta on valittavissa, pienempi voi sulautua suurempaan tai päinvastoin. Liiketaloudelliseen lopputulokseen sulautumisen suunta ei varsinaisesti vaikuta, ainoastaan sulautuva yhtiö purkautuu. Vastaanottavan yhtiön nimikin voidaan vaihtaa sulautumisen päätteeksi. Sulautuvan yhtiön osakkeenomistajien kannalta sulautumista voidaan verrata osakevaihtoon, jos sulautumisvastikkeena on vastaanottavan yhtiön osakkeita. Erona osakevaihtoon on se, että sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat eivät voi itse päättää osakkeiden luovutuksesta. Lähtökohtana on kuitenkin se, että sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat voivat jatkaa vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajina.

Sulautumissuunnitelma on sulautuvien yhtiöiden hallitusten laatima asiakirja, jossa päätetään sulautumisen merkittävimmistä vaikutuksista ja menettelystä lain sallimissa rajoissa. Suunnitelma on hallituksen päätösehdotus yhtiökokoukselle ja samalla myös sopimus muiden sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden kanssa. Sulautumissuunnitelma on sulautumisen tärkein asiakirja tilintarkastajan lausunnon

ohella. Kappaleessa kolme ja neljä on käsitelty sulautumissuunnitelmaa ja tilintarkastajan lausuntoa yksityiskohtaisemmin, joten tässä kohtaa jätän vähemmälle näiden yksityiskohtaisemman tarkastelun.

Allekirjoitettu sulautumissuunnitelma ja sen liitteenä oleva tilintarkastajan lausunto lähetetään Patentti- ja rekisterihallitukselle kuukauden kuluessa sulautumissuunnitelman allekirjoittamisesta. Kuukauden määräajan tarkoituksena on, että sulautumismenettely tulisi julkiseksi lyhyehkössä ajassa sen aloittamisesta. Määräaika laskettaneen viimeisimmän allekirjoituksen päivämäärästä. Tässä vaiheessa voidaan myös laittaa vireille kuulutushakemus velkojiensuojamenettelyä koskien, joka on tehtävä enintään neljän kuukauden kuluessa sulautumissuunnitelman rekisteröimisestä. Tämän jälkeen Patentti- ja rekisterihallitus rekisteröi suunnitelman ja antaa kuulutuksen velkojille. Valvontojen määräaika alkaa kulua tästä päivämäärästä.

Kuulutus velkojille julkaistaan Virallisessa Lehdessä. Yhtiö on velvollinen viimeistään kuukautta ennen määräpäivää lähettämään tunnetuille velkojille ilmoituksen sulautumisesta, joiden saatava on syntynyt ennen sulautumissuunnitelman rekisteröimistä. Tästä aiheesta kirjoitan tarkemmin luvussa kuusi.

Sulautumissuunnitelman laatimisesta vastaa yhtiöiden hallitukset. Sulautumisesta sulautuvassa yhtiössä päättää yhtiökokous, paitsi tytäryhtiösulautumisessa voi päätöksen kuitenkin tehdä tytäryhtiön hallitus. Vastaanottavassa yhtiössä päätöksen tekee hallitus, elleivät osakkeenomistajat, joilla on vähintään yksi kahdeskymmenesosa yhtiön osakkeita, näin vaadi. Tällöin päätös sulautumisesta tehdään yhtiökokouksessa. Sulautumiseen saattaa myös liittyä yhtiön sisäisiä muutoksia, joista hallitus ei yksinään pysty päättämään toimivallan puuttuessa. Tämä toimivallan puute tulee suoraan osakeyhtiölaista, jossa on määritelty päätökset, jotka tulee aina tehdä yhtiökokouksessa. Tällaisissa tapauksissa joudutaan yhtiökokous kutsumaan koolle ja tekemään päätökset yhtiökokouksessa ennen kuin sulautuminen voidaan panna täytäntöön. Tällaisia asioita tyypillisesti ovat muun muassa

yhtiöjärjestyksen muuttaminen, osakkeiden antaminen sulautumisvastikkeena tai hallituksen kokoonpanon muuttaminen.

Sulautumissuunnitelman yhteydessä on sulautumiseen osallistuvien hallitusten nimettävä tilintarkastaja tai useampi laatimaan sulautumissuunnitelmasta lausunto kullekin yhtiölle. Lausunnossa tilintarkastaja ottaa kantaa sulautumisen liiketaloudellisiin näkökohtiin ja huomioi sulautumisen vaikutuksia myös sulautumisessa tapahtuvan yleisseuraannon jälkeen. Velkojien asema on keskeinen osa lausuntoa, sillä velkojilla on mahdollisuus vastustaa sulautumista. Tilintarkastajan lausunto tulee liittää sulautumissuunnitelmaan sitä rekisteröitäessä.

Sulautumissuunnitelman rekisteröimisen jälkeen rekisteriviranomainen antaa niille velkojille kuulutuksen, joiden saatava on syntynyt ennen sulautumissuunnitelman rekisteröimistä. Kuulutuksessa ilmoitetaan velkojille heidän oikeutensa vastustaa sulautumista. Tämä vastustusoikeus koskee kaikkia velkojia, myös tuntemattomia. Rekisteriviranomaisen antama kuulutus ei kuitenkaan ole riittävä oikeussuojakeino. Tunnetuille velkojille sulautuvat yhtiöt lähettävät kirjallisen ilmoituksen, joka vastaa oikeusvaikutuksiltaan rekisteriviranomaisen tekemää kuulutusta. Tässä yhteydessä yhtiöiden tulee myös ilmoittaa velkojille, jos osakkeenomistaja, optio-oikeuden tai muun osakkeisiin oikeuttavan erityisen oikeuden haltija vaatii oikeuksiensa tai osakkeidensa lunastamista. Tätä lunastamismenettelyä en käsittele tutkielmassani erityisesti, mutta asian vaikutusten vuoksi kirjoitan lyhyesti menettelyn pääpiirteet.

2.6.2 Osakkeiden lunastusmenettely

Lunastusmenettely koskee vain sulautuvan yhtiön osakkeenomistajia ja erityisten oikeuksien haltijoita. Vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajilla ei ole oikeutta vaatia osakkeitaan lunastettavaksi. Lunastushinnan maksaa aina vastaanottava yhtiö, sulautuva yhtiö ei saa maksaa lunastushintaa.

Koska osakkeenomistaja ei pysty vaikuttamaan yhtiön päätöksentekoon ja valitsemaan yhtiön oikeustilan pysyvyyttä, on osakkeenomistajille luotu mahdollisuus

luopua omistuksistaan. Ellei osakkeenomistaja halua jatkaa vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajana tai jos sulautumisvastike on rahaa, niin silloin tulee tyytyä rahavastikkeeseen omistuksen sijaan. Tämä menettely on luotu vähemmistöosakkeenomistajien oikeussuojaksi ja tällä pyritään välttämään sulautumispäätösten moittimista.

Lunastusvaatimuksen esittämiselle on asetettu vaatimuksia eli osakkeenomistajan tulee olla aktiivinen saadakseen osakkeensa lunastetuksi. Osakkeenomistajan on ilmoitettava lunastettavaksi haluamansa osakkeet merkittäväksi yhtiön osakeluetteloon yhtiökokouspäivään tai sen viimeiseen ilmoittautumispäivään mennessä. Jos yhtiön osakkeet ovat arvo-osuusrekisterissä, niin tällöin osakkeiden on oltava yhtiön osakasluettelossa yhtiökokouksen täsmäytyspäivänä, joka on kahdeksan arkipäivää ennen yhtiökokousta.

Yhtiökokouksessa osakkeenomistajan on vastustettava sulautumispäätöstä äänestämällä sulautumista vastaan. Osakkeenomistajan tulee siis osallistua sulautumisesta päättävään yhtiökokoukseen sekä vaadittava osakkeidensa lunastamista ennen sulautumisesta päättämistä. Lunastuksesta äänestettäessä lunastusvaatimusten on oltava alle yksi kolmasosa yhtiön kaikista osakkeista, koska sulautumisesta päättämiseen tarvitaan kahden kolmasosan äänten enemmistö. Osakkeiden lunastaminen saattaa vaikuttaa osakkeenomistajien asemaan ja erityisesti niihin, jotka eivät vaadi osakkeitaan lunastettavaksi. Lunastusvaatimukset on ilmoitettava ennen sulautumispäätöksen tekemistä, jotta osakkeenomistajat voisivat arvioida lunastusvaatimusten vaikutuksia sulautumismenettelyyn.

Lunastusvaatimusten kannalta suurin merkitys on kuitenkin vastaanottavalla yhtiöllä, koska vastaanottava yhtiö maksaa osakkeiden lunastuksen. Jos lunastettavien osakkeiden lukumäärä on huomattava, se saattaa vaikuttaa vastaanottavan yhtiön maksukykyyn ja halukkuuteen jatkaa sulautumista. Vastaanottavan yhtiön sulautumisesta päättävä yhtiökokous voidaan järjestää ennen tai jälkeen sulautuvan yhtiön yhtiökokousta. Lunastusvaatimuksia silmälläpitäen, kannattaa vastaanottavan yhtiön sulautumisesta päättävä yhtiökokous järjestää vasta sulautuvan yhtiön

yhtiökokouksen jälkeen. Näin voidaan turvata tiedonsaanti ja mahdollisesti yhtiölle elintärkeä informaatio aiemmasta yhtiökokouksesta. Myös sulautumissuunnitelmaan voidaan yhtiökokousten aikataulusta ottaa sitova ehto.

Muiden kuin osakkeenomistajien lunastusvaatimuksia käsitellään erilaisin ehdoin. Optio-oikeuksien tai muiden oikeuksien omistajilla ei ole ehdotonta oikeutta saada oikeuksiaan tai osakkeitaan lunastetuiksi. Oikeudet koskevat vain sellaisia oikeuksia, joidenka osalta lunastusoikeudesta ei ole sovittu toisin. Usein tällaisten oikeuksien ehdoissa on määritelty sulautumistilanteeseen liittyvät oikeudet. Muutenkin lunastusten ehdot saattavat olla tulkinnanvaraisia, vastuu jää oikeuksien omistajille eikä yhtiöillä yleensä ole edes tietoa kaikista oikeuksien haltijoista, etenään suurissa yhtiöissä.

3 SULAUTUMISSUUNNITELMA

Osakeyhtiölain 16 luvun 3 §:ssä määritellään sulautumisen edellytyksistä ja vähimmäisisältöinen sulautumissuunnitelma. Sulautumassa olevien yhtiöiden tulee laatia sulautumissuunnitelma. Sulautumissuunnitelma on hallituksen päätösehdotus sulautumiselle ja samalla sulautumisen perusasiakirja. Suunnitelma on pakollinen, mutta ehdollinen. Ehdollisuus ilmenee siten, että sulautumissuunnitelmasta voidaan jättää pois sellaiset seikat, jotka eivät tule sulautumisessa esille¹⁵. Sulautumissuunnitelmassa voi myös olla sellaisiakin ehtoja tai lisäyksiä, joita laki ei määrää siinä olevan¹⁶.

Sulautumissuunnitelman ehdollisuus ilmenee myös raukeamisuhkana. Sulautuminen on menettely, missä on useita vaiheita. Toimenpiteillä sulautumisen edetessä on määräaikoja rekisteröimisille, ilmoituksille ja päätöksenteolle.

Sulautumissuunnitelman tarkoituksena on toimia informatiivisena asiakirjana sekä sopimuksena sulautumisen eri osapuolille ja intressitahoille, kuten osakkeenomistajille ja yhtiön velkojille. Nämä voivat arvioida sulautumisen vaikutuksia omaan asemaansa ja harkita mahdollisia toimenpiteitä. Tästä osakkeenomistajien informaation saatavuudesta on erikseen säädetty osakeyhtiölain 16 luvun 11 §:ssä.

Sulautumissuunnitelmassa on useita kohtia, jotka ovat velkojien asemaan vaikuttavia. Sulautumissuunnitelma on siis vasta suunnitelma, mutta samalla se on myös velvoiteoikeudellisesta näkökulmasta sopimus. Vaikka osakeyhtiölainsäädännössä ei ole sanktioitu sulautumisen peruuntumista tai siitä ei synny virallistahojen osalta seuraamuksia, niin sulautumisen muilla osapuolilla saattaa olla vaatimuksia sulautumisesta peräytyvälle yhtiölle. Sulautumissuunnitelmassa tulisikin tietysti

¹⁵ HE 109/2005, s.148.

¹⁶ Mähönen – Villa, 2012, s. 567.

varautua jo ennakkollisesti mahdollisiin sopimusrikkeisiin sulautumissuunnitelman viimeisessä kohdassa OYL 16:3.16.

Koska sulautumisessa on kyse velkojien oikeuksista ja mahdollisesta velkojien aseman heikentämisestä, eikä sopimuksin voida sopia kolmansien oikeuksista, on osakeyhtiölaissa otettu velkojien suoja pakottavaksi lainsäädännöksi. Sulautumisen syyt voivat olla moninaiset. Sulautumisen syyt on selvitettävä sulautumissuunnitelmassa, jotta osakkeenomistajat, velkojat ja muut sidosryhmät voivat arvioida sulautumisen vaikutuksia omaan asemaansa¹⁷. Tämä selvitys on myös tehtävä tytäryhtiösulautumisessa, vaikka usein pelkkä syy ”konsernirakenteen yksinkertaistaminen”, on riittävä perustelu¹⁸. Velkojia varten tämä selvitys on ennen kaikkea tärkeä, sillä velkojien intresseissä on varmistua siitä, ettei sulautuminen vaaranna heidän saamisiaan. Tilanteissa, joissa velkojien asema saattaa heikentyä, sulautumisen syiden avaaminen sulautumissuunnitelmassa on korostetun tärkeää sulautuvien yhtiöiden kannalta. Tällöin sulautumissuunnitelmassa annettava informaatio joutuu lähemmän tarkastelun kohteeksi ja näin mahdollisesti voidaan välttyä velkojien sulautumisen vastustamiselta. Tämä taasen saattaa hankaloittaa ja viivästyttää sulautumisprosessia.

3.1 Velkojan aseman huomioiminen sulautumissuunnitelmassa

Velkojan asema on huomioitava siis jo sulautumissuunnitelmassa lähtien. OYL 16:3 kohdissa 2, 9, 11 ja 15 on erityisesti velkojia kiinnostavia tietoja. Jokainen sulautumisprosessi ja velkoja on ainutlaatuinen ja yksittäisessä tapauksessa mikä tahansa sulautumissuunnitelman kohta saattaa koskettaa velkojaa erityisesti. Tutkielmani näkökulmasta nämä kohdat ovat keskeisimmät arvioitaessa velkojan suoja ja asemaa.

¹⁷ HE 109/2005, s.148.

¹⁸ Airaksinen & ym. 2010, s.261.

3.1.1 Sulautumisen syyt

Sulautuminen on yksi keino yritysjärjestelyjen joukossa. Muita tapoja järjestellä yritysrakenteita on osakekauppa, osakevaihto, suora kauppa, osakeanti, erilaiset yritysmuodon muutokset, liiketoimintasiirrot, yhtiön purkaminen, jakautuminen ja sulautuminen. Tapoja ja vaihtoehtoja on siis paljon, jolloin järjestelyjen sääntelystä tulee monimutkaista ja erityistä osaamista vaativaa. Ei riitä pelkkä osakeyhtiölainsäädännön tunteminen, vaan mukaan astuu myös kirjanpito- ja verolainsäädäntö, lähimmät mainitakseni. Toteuttamistavat siis vaihtelevat ja syyt yritysjärjestelyihin ovat moninaiset.

Yrityskauppaa ja sulautumista ei voida aina selkeästi erottaa toisistaan. Menettelytapa on ainoa, mikä erottaa nämä kaksi toisistaan. Yrityskauppojen syyt löytyvät yleensä molempien yritysten pitkän tähtäimen suunnitelmista ja erityisesti pienemmissä yrityksissä ne voivat usein henkilöityä yrityksen omistajaan. Suuremmissa yrityksissä kyseessä on pidemmän tähtäimen suunnitelma ja strategia. Sulautuminen on nopea tapa kasvattaa yritystä niin liikevaihdon, markkinaosuuksien, asiakkuuksien kuin maantieteellisen pohjan osalta. Kasvu voi myös tapahtua resursseihin liittyen (raaka-aineisiin), synergiaetuihin, markkina-asemaan, kehitykseen, innovaatioihin, tuotantoon ja rahoitukseen. Sulautuminen on myös yksi tapa hankkiutua alalla vallitsevasta ylikapasiteetista eroon, kuten Outokummun ja Thyssenin fuusioissa on kyse, sulaututaan, leikataan ylikapasiteettia ja nostetaan hintoja. Toinen ajankohtainen suuri fuusio suomalaisilla kotimarkkinoilla on Raha-automaattiyhdistyksen, Veikkauksen ja Fintoton suunnitelma sulautumisesta.

Velkojansuojan kannalta sulautumisen syillä on merkitystä erityisesti tilanteissa, joissa sulautuminen saattaa vaarantaa velkojien asemaa¹⁹. Velkojien asema saattaa vaarantua erityisesti silloin, jos jonkin sulautumiseen osallistuvan yhtiön kannattavuus, velkojen huomattava määrä tai yrityksen heikolta vaikuttava tulevaisuus heikentää velkojan asemaa ja kasvattaa velkojan riskejä. Näissä tilanteissa

¹⁹ Airaksinen & ym. 2010, s.261.

sulautumisen syyt ovat erityisesti perusteltava huolellisesti jo sulautumissuunnitelmassa, jos velkojien kanssa ei ole neuvoteltu ennen sulautumissuunnitelman rekisteröimistä.

3.1.2 Selvitys sulautuvan yhtiön varallisuudesta

Sulautumissuunnitelman yhdeksännessä kohdassa OYL 16:3:9 edellytetään selvitys sulautuvan yhtiön varoista, veloista ja omasta pääomasta ja niiden arvostamiseen vaikuttavista seikoista, sulautumisen suunnitellusta vaikutuksesta vastaanottavan yhtiön taseeseen sekä sulautumiseen sovellettavista kirjanpidollisista menetelmistä.

Tämän kohdan tarkoituksena on antaa vastaanottavalle yhtiölle, velkojille ja osakkeenomistajille ajantasaista tietoa sulautuvan yhtiön tilasta, jotta nämä intressitahot voivat arvioida sulautumisen vaikutuksia omaan asemaansa. Sulautumissuunnitelma on yksi OYL16:11 §:n asiakirjoista, joita yhtiön tulee pitää nähtävillä ennen sulautumispäätöksen tekemistä yhtiökokouksessa. Sulautumissuunnitelman perusteella velkojat ja osakkeenomistajat voivat arvioida omaa asemaansa suhteessa sulautumisen aiheuttamille vaikutuksille ja muutoksille.

Selvityksen tekee sulautuvan yhtiön hallitus vastaanottavalle yhtiölle. Tämä selvitys toimii myös perustana OYL 16:4:n mukaiselle tilintarkastajan lausunnolle. Selvitys tulee tehdä myös tytäryhtiösulautumisessa, vaikka sulautumisvastikkeen määrän arvioinnin kannalta selvitys voi yleensä olla suppeampi kuin muissa sulautumisissa²⁰

Selvitys varoista ja veloista tapahtuu yleensä viimeisimmän tilinpäätöstietojen pohjalta. Osakeyhtiölaissa tästä ei ole mainintaa, että mihin tilinpäätöstietoihin selvityksen tulee perustua. Kun sulautumissuunnitelmassa annettava selvitys perustuu tilinpäätöstietoihin, tulee sulautumissuunnitelmassa selventää tapahtuneet mahdolliset

²⁰ HE 109/2005, s.151.

merkittävät muutokset yhtiön varoissa, veloissa ja pääomassa tilinpäätöksen ja sulautumissuunnitelman rekisteröimisen ajankohdan välillä²¹.

Varojen arvostuksesta annettavat säännökset ovat vastaavat kuin OYL 2:6: §:n ja 9:12 §:n apporttia koskevat määräykset. Vastaanottavan yhtiön kannalta sulautuminen vastaa pitkälti sulautuvan yhtiön koko liiketoiminnan sijoittamista nettoapporttina vastaanottavaan yhtiöön²². Velkojen aseman muutoksen arvioiminen perustuu pitkälti velallisen yhtiön varallisuusasetuksen muutokseen ja tulevaan kehitykseen.

Varojen arvostukselle sulautumisessa ei ole olemassa yleispätevää menetelmää, kun kyseeseen tulee kiinteistöt, varastot ym. taseessa olevat omaisuuserät, joille ei ole löydettävissä eksaktia arvoa. Toisin on esimerkiksi arvopapereiden, käteisen rahan tai pankkisaamisten osalta. Varojen arvostuksen ainoa ohje on se, ettei varoja saa arvostaa käypää arvoa korkeammaksi. Myöskään kirjanpitolaissa ei ole erityisiä sulautumista koskevia säännöksiä varojen arvostuksesta²³.

Sulautuvien yhtiöiden varat, velat ja sulautumisvastike kirjataan aina vastaanottavan yhtiön kirjanpitoon. Varojen arvostusperuste riippuu siitä, sovelletaanko varojen arvostukseen hankintameno- vai yhdistelmämenetelmää²⁴. Kirjanpitolainsäädännöstä löytyy tarkemmat määritelmät näiden menetelmien käyttämiselle.

3.1.2.1 Apporttia koskeva sääntely

Apportti tarkoittaa muuna kuin rahasisjoituksena yhtiöön laitettua omaisuutta. Apporttia koskeva sääntely löytyy Osakeyhtiölain pykälästä 2:6 ja 9:12. OYL 16:3:9 kohdan mukainen selvitys on näitä pykäläitä vastaava tarkoitukseltaan ja sisältää sulautumissuunnitelman varojen arvostukseen sovellettavat lait. Pykäläiden tarkoituksena on varmistaa se, että vastaanottavaan yhtiöön siirtyvän varallisuuden

²¹ Airaksinen & ym. 2010, s.261.

²² Airaksinen & ym. 2010, s.281.

²³ Airaksinen & ym. 2010, s.282.

²⁴ Mähönen & ym. 2006, s.495.

arvostus on tehty oikealla ja hyväksytyllä tavalla ja että omaisuutta siirtyy oikea määrä. Tällä pyritään suojaamaan molempien yhtiöiden velkojien asemaa.

3.1.2.2 Varojen arvostusta koskeva sääntely

Sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden varojen ja velkojen kirjanpidollinen arvostus ratkaisee sen, millaiseksi vastaanottavan yhtiön tase ja pääoma sulautumisessa muodostuu²⁵. Totuudenmukaisuus on se vaalittava arvo, jonka mukaan kirjanpidollinen arvo tulee muodostaa. Sulautuvien yhtiöiden kirjanpidon tulisi siis muodostua sellaiseksi, ettei se antaisi olennaisesti erilaista kuvaa jos kirjanpito laadittaisiin konsernitilinpäätöksenä ja yhtiöt yhdistyisivät osakevaihdoilla sulautumisen sijaan.

3.1.3 Sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröimisajankohta

Rekisteröimisajankohta on ehdotus eikä itsessään osapuolia sitova. Kyseessä on arvio eikä ajankohdan ylittymistä tai alittamista ole sanktioitu, eikä aikataulun ylittäminen myöskään estä sulautumista. Ajankohta on tärkeä velkojille ja muille sidosryhmille, kuten osakkeenomistajille heidän arvioidessaan sulautumista ja sen vaikutuksia. Sulautumisen rekisteröimisajankohtana tapahtuu sulautumiselle ominainen yleisseuraanto, jolloin kaikki sulautuvan yhtiön varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle. Sulautumisen rekisteröimisajankohtaan asti ovat yhtiöiden kirjanpidot pidettävä erillisinä. Jos jokin liiketaloudellisesti merkittävä osa sulautuvasta yhtiöstä tarvitsisi siirtää vastaanottavalle yhtiölle ennen rekisteröimispäivää, on mahdollisuutena tehdä silloin tavanomainen kauppa kyseisestä sulautuvan yhtiön osasta.

²⁵ Airaksinen & ym. 2010, s.282.

4 TILINTARKASTAJAN LAUSUNTO

OYL 16:4 §:ssä säädetään tilintarkastajan lausunnosta, jossa tilintarkastaja antaa selvityksen sulautumiseen osallistuville yhtiöille sulautumisvastikkeesta sekä velkojen maksujen mahdollisesta vaarantumisesta. Lausuntoa ei kolmikantasulautumisessa anneta sulautumisvastiketta maksavalle yhtiölle. Lausunto on pakollinen²⁶. Pykälän tarkoituksena on varmistaa velkojien mahdollista lisäsuojan tarvetta sulautumisen yhteydessä²⁷, sekä varmentaa sulautumissuunnitelmassa osakkeenomistajille vastikkeesta annettujen tietojen oikeellisuus ja riittävyys. Tilintarkastajan lausunto liitetään patentti- ja rekisterihallitukselle lähetettävään sulautumissuunnitelmaan liitteenä²⁸.

Tilintarkastajan tai tilintarkastajat valitsevat sulautuvien yhtiöiden hallitukset yhdessä. Jokainen tilintarkastaja on hyväksyttävä kaikkien sulautuvien yhtiöiden hallitusten toimesta. Lausunto annetaan siis sulautumissuunnitelmasta, mikä korostaa sulautumissuunnitelman tärkeyttä informaation lähteenä osakkeenomistajille ja velkojille. Mahdollista on, että yksi tilintarkastaja antaa lausunnon, mutta jos kyseessä on suurempia yhtiöitä tai useampia yhtiöitä, on todennäköisempää, että lausuntoja on antamassa useampi hyväksytty tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö. Yhtenä vaihtoehtona on se, että jokaista sulautuvaa yhtiötä varten on yksi tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö. Hallituksen esityksessä (HE 109/2005) on mainittu itsestäänselvyys, että tilintarkastajan tulee olla hyväksytty²⁹. Hyväksytyin tilintarkastajan vaatimuksen mielestäni olisi voinut lisätä valmiiseen lakitekstiin, koska se ei olisi paisuttanut lakia tarpeettomasti.

Tilintarkastajia koskee tilintarkastuslain 24 § ja 25 § esteellisyyttä ja riippumattomuutta koskevat pykälät. Tilintarkastaja voi olla myös jonkin

²⁶ Immonen, 2011, s.146.

²⁷ Airaksinen & ym. 2010, s.305.

²⁸ www.prh.fi

²⁹ HE 109/2005, s.153.

sulautumiseen osallistuvan yhtiön tilintarkastaja, jos hän on kaikkiin osallistuviin yhtiöihin nähden riippumaton³⁰. Tilintarkastajan riippumattomuus ja esteettömyys on jo lainsäädännöstä johtuen erityisen tärkeää, mutta myös sulautumisen edellytyksenä. Esteellisen tilintarkastajan käyttäminen saattaa viivästyttää sulautumisen etenemistä ja pahimmassa tapauksessa johtaa sulautumispäätöksen julistamiseen pätemättömäksi. Tilintarkastajan lausunnon oikeellisuudella on erittäin tärkeä asema koko sulautumisprosessia ajatellen.

Tilintarkastajan lausunnolla on useampia toisistaan eroavia tarkoituksia, jotka kuitenkin nivoutuvat kokonaisuudessa yhteen ja perustuvat sulautuvien yhtiöiden varallisuusarvion nykytilan ja tulevaisuuden arviointiin. Velkojan suojan kannalta lausunto kohdistuu yhtiöiden yleiseen taloudelliseen tilanteeseen. Lausunnossa arvioidaan sulautumissuunnitelmassa annettujen tietojen oikeellisuutta ja siinä vertaillaan eri yhtiöiden arvoja sekä sulautumisvastikkeen oikeaa tasoa ja velanmaksukykyä. Sulautumisvastikkeen määrällä voi olla vaikutusta myös velkojan asemaan, jos sillä esimerkiksi pyritään tarkoituksellisesti heikentämään velkojan tai osakkeenomistajien asemaa tai yhtiöiden likviditeettiä maksamalla ylisuurta tai liian pientä vastiketta osakkeenomistajille. Myös sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden toisistaan poikkeava kannattavuus tai tasearvojen epäsuhta voi vaikuttaa velkojien asemaan.

4.1 Vastaanottavan yhtiön velkojien suoja

Jos tilintarkastaja katsoo sulautumisen olevan omiaan vaarantamaan vastaanottavan yhtiön velkojen maksun, sulautumiseen liittyvä velkojien suojausmenettely on OYL 16:6.3:n mukaisesti ulotettava myös vastaanottavan yhtiön velkoihin. Tämä koskee vain niitä velkojia, joiden saatava on syntynyt ennen sulautumissuunnitelman rekisteröimistä³¹. Tilintarkastajan lausunto on ensisijainen dokumentti velkojien käytössä heidän arvioidessaan omaa asemaansa sulautumisessa ja mahdollista

³⁰ Immonen, 2011, s.150.

³¹ Airaksinen & ym. 2010, s.309.

vastustuspäätöstä sulautumiselle. Tilintarkastajan on arvioitava velkojien asemaa ja heidän saatavia, myös vastaanottavaa yhtiötä koskevassa lausunnossa. Tilanteita, joissa vastaanottavan yhtiön velkojien asema voi heiketä, on lukuisia. Yhtenä huomioon otettavana seikkana on se, jos sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön liikevaihtoon suhteutettuna olevat isot kertaluontoiset lainat tai esim. bullet-lainat erääntyvät ajallisesti samanaikaisesti sulautumisen jälkeen. Tällöin yhtiön kassavarallisuus saattaa tilapäisesti tai pysyvästi huveta nopeasti ja vaikuttaa yhtiön muiden velkojen maksuihin³².

4.1.1 Sulautuvan yhtiön arvonmäärittämisestä

Sulautumiseen osallisten yhtiöiden toimiala voi näyttäytyä samankaltaisena, mutta kun sulautuvan yhtiön varallisuus koostuu vaikeasti arvostettavasta omaisuudesta tai yrityksen omaisuus perustuu korkeaan goodwill-arvoon tai omistajien omaan ammattitaitoon, kohdataan vaikeita arvostusongelmia. Yrityksen omaisuus voi myös olla vaikeasti myytävää johtuen omaisuuden pienistä markkinoista, korkeasta hinnasta, epävarmasta arvon muutoksesta sulautumissuunnitelman ja varsinaisen sulautumispäivän välillä tai nopeasti muuttuvista talouden suhdanteista.

4.1.2 Sulautumisvastike

Sulautumisvastikkeesta päätetään sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden hallitusten toimesta ja ehdotus sulautumisvastikkeesta tulee olla sulautumissuunnitelmassa OYL 16:3:6 §:n mukaan. Sulautumisvastikkeen määrästä tai määräytymisperusteesta ei ole nimenomaisia määräyksiä osakeyhtiölaissa, ainoastaan vastikkeen laadusta määrätään. Vastike voi olla OYL 16:1.2 §:n mukaan vastaanottavan yhtiön uusia tai omia osakkeita, rahaa, muuta omaisuutta tai sitoumuksia³³.

³² Blumme ym. 2008, s.45.

³³ Immonen, 2011, s.155. Verotuksessa sovellettavat vastikevaatimukset ovat osakeyhtiölakiin verrattuna selvästi tiukemmat.

Osakeyhtiölain kantavia periaatteita on osakkeenomistajien yhdenvertainen kohtelu ja sen päällimmäisenä tarkoituksena on vähemmistöosakkeenomistajien suojeleminen. Osakkeenomistajalla on oikeus lähtökohtaisesti luottaa siihen, että hänen osakkeensa tuottavat samat oikeudet kuin muut samanlaatuiset osakkeet³⁴.

Sulautumisessa on mahdollista hankkiutua osakeyhtiölain vastaisesti tai lain tarkoitusta noudattamatta kyseenalaisesti vähemmistöosakkaista eroon. Sulautumisen yhteydessä voidaan sulautumisvastike suunnitella sellaiseksi, että vähemmistöosakkaille maksettava vastike olisi ainoastaan rahaa tai muuta omaisuutta. Yhtiöissä voi olla osakkeenomistajina muutamia tai miljoonia ihmisiä. Tämä mahdollisuus ei koske pörssiyhtiöitä niinkään vaan pienemmän ihmisjoukon omistuksessa olevia yhtiöitä. Sulautuminen siis tarjoaa mahdollisuuden, joskin osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta koskien kyseenalaisen keinon järjestellä sulautumisen yhteydessä myös yrityksen omistus pohjaa ja hankkiutua eroon hankalista vähemmistöosakkaista. Tämä tuskin on minkään sulautumisen pääasiallinen tarkoitus, mutta voi houkuttaa vilpillisessä mielessä olevaa hallitusta tekemään kyseenalaisia päätöksiä. Toimet tietysti edellyttävät kahden kolmasosan enemmistön osakkeenomistajien suostumuksen heidän hyväksyessään sulautumissuunnitelman ja siinä olevan ehdotuksen sulautumisvastikkeesta. Vastike voidaan suunnitella vähemmistöosakkaita houkuttelevaksi vaikkapa korkealla sulautumisvastikkeella, mikä maksettaisiin vähemmistöosakkaille rahana. Osakeyhtiölaissa on kuitenkin tehty mahdolliseksi sulautumisvastikkeen määrääminen hyvin monipuolisesti. Vastikkeen laatu ja määrä tulisi harkita sulautumissuunnitelmasta neuvoteltaessa huolellisesti mahdollista osakkeenomistajien kannatusta silmällä pitäen³⁵.

Sulautumisessa sulautumisvastikkeena tavallaan maksetaan sulatuvan yhtiön varallisuudesta. Sulautumisvastikkeen määräytyessä suuremmaksi kuin perusteltu sulatuvan yhtiön käypä arvo on, tällöin vastaanottava yhtiö maksaa käypää arvoa

³⁴ HE 109/2005, s.39.

³⁵ Immonen, 2011, s.155.

korkeamman hinnan. Tällöin vastaanottavan yhtiön velkojien asema heikkenee ja velkojilla on poikkeuksellinen mahdollisuus vastustaa tällaista yhtiön tekemää liiketointa. Muulloin velkojilla ei ole tällaista mahdollisuutta. Jos sulautumisvastike taas on pienempi kuin sulautuvan yhtiön käypä arvo, sulautuvan yhtiön velkojien asema saattaa heiketä menettelyn johdosta unohtamatta molemmissa vaihtoehtoissa osakkeenomistajien aseman heikentymistä.

4.1.3 Laiton varojenjako

Sulautumisvastikkeen määräytymisperusteen tulee olla liiketaloudellisesti perusteltavissa ja tilintarkastajan lausunnon asema tässä korostuu. Laiton varojenjako tulee kysymykseen harvoin, mutta tilanteissa joissa vastaanottavan yrityksen nettovelka kasvaa ja oma pääoma pienenee, sulautumisen liiketaloudellinen peruste korostuu³⁶. Tällainen tilanne voi tapahtua sulautumisvastikkeen ollessa tarpeettomasti ylisuuri verrattuna sulautuvan yhtiön varallisuuteen tai sulautuvan yhtiön ollessa velkaantunut ja sen aineeton omaisuus arvostetaan käypää arvoa korkeammaksi. Tarkoituksena on siis suosia tarpeettomasti sulautuvan yhtiön osakkeenomistajia tai siirtää varallisuutta vastaanottavalta yhtiöltä sulautuvan yhtiön osakkeenomistajille sulautumisvastikkeen muodossa.

4.1.4 Pääomalainavelkojat

Velkojien sulautumisen vastustamisoikeus ja velkojiensuoja koskee myös pääomalainavelkojia. Sulautumisen yhteydessä pääomalaina voidaan joutua maksamaan pois, vaikka sen takaisinmaksun edellytykset eivät täytyisi. OYL 12:1.1 §:n 3 kohdan vakuuskielto ei päde sulautumisessa, jos pääomalainalle joudutaan antamaan turvaava vakuus. Tällainen vakuus saadaan antaa aikaisintaan fuusion täytäntöönpanon rekisteröintihetkellä. Tällöin pääomalaina menettää

³⁶ Airaksinen & ym. 2010, s.261.

pääomalainaluonteensa, jos vakuuden antaa velallisyhtiö ja jos vakuus annetaan, poikkeaa tämä pääomalainavelkojan normaaleista oikeuksista³⁷. Tämä yhtiö voi olla mikä tahansa sulautumiseen osallistuva yhtiö. Tästä seuraa se, että sulautumisen seurauksena vakuudet muuttuvat sulautumisen yleisseuraantoluonteesta johtuen vastaanottavan yhtiön veloiksi³⁸.

Pääomalainan ehdoissa asiaan voidaan ennakolta varautua ottamalla lainasopimuksen ehtoihin rajoitus sulautumisen varalta ja tällöin pääomalainat säilyttävät niille oman luonteensa. Myös lainasopimuksessa sovitut takaisinmaksuehdot saattavat pysyä voimassa lainan luonteen muuttuessa. Pääomalainojen ehdoista tulee mainita valmiiksi sulautumissuunnitelmassa.

4.1.5 Osakkeet vakuutena

Mahdollista on myös se, että sulautuva yhtiö omistaa vastaanottavan yhtiön osakkeita vakuutena. Tästä seuraa tilanne, että vastaanottavan yhtiön maksama sulautumisvastike osakkeenomistajille maksettaisiin sulautuvalle yhtiölle sen omistamien osakkeiden johdosta. Tilanteita, joissa sulautuvalla yhtiöllä on hallussaan vastaanottavan yhtiön osakkeita vakuutena, on lukuisia. Yhtiöt ovat voineet toimia antolainauksen parissa, osakkeita on voitu antaa vakuudeksi suurten alihankintasopimusten yhteydessä tai liikesuhteessa syntynyt vakuustarve. Sulautuvilla yhtiöillä voi siis olla yhteistä liiketoimintaa monessakin muodossa. Tässä tapauksessa vastaanottava yhtiö maksaisi sulautumisvastiketta sulautuvalle yhtiölle sen omistamista osakkeista ja sulautumisen yleisseuraantoluonteesta johtuen, varat siirtyisivät sulautumisen rekisteröimispäivänä vastaanottavalle yhtiölle. Tämä ei ole mahdollista johtuen OYL 16:16 §:n kiellostä maksaa sulautumisvastiketta vakuutena annetuista osakkeista, sillä nämä osakkeet katoavat sulautumisessa. Tällaisessa tilanteessa velkojien asema saattaa muuttua huomattavastikin, jos osakkeiden määrä

³⁷ Immonen, 2011, s.148.

³⁸ Airaksinen & ym. 2010, s.317.

on merkittävä ja vaarantaa vastaanottavan yhtiön velkojen maksun³⁹. Tällainen vakuusjärjestely ei automaattisesti johda velkojen saamisen vaarantumiseen ja velkojien suojaamisen ulottamista koskemaan myös vastaanottavan yhtiön velkoja. Vakuusvelkojan kanssa onkin kannattavaa sopia jo alkuperäisessä velkasopimuksessa mahdollisesta järjestelystä sulautumistilanteita varten. Vakuusvelkoja voi aina myös hyväksyä menettelyn sulautumisprosessin aloittamisen jälkeenkin.

4.1.6 Suppea lausunto

Suppeampi tilintarkastajan lausunto on mahdollinen OYL 16:4.2 §:n mukaan tilanteessa, jossa kaikki sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden osakkeenomistajat suostuvat siihen tai jos kysymyksessä on tytäryhtiösulautuminen. Tätä mahdollisuutta tukee OYL 1:9 §, jossa osakkeenomistajien tahdonvaltaisuus on otettu omaksi pykäläkseen, että osakkeenomistajat voivat määrätä yhtiön toiminnasta. Suppeammassa lausunnossa ei oteta kantaa sulautumissuunnitelman tietoihin yhtiöiden arvonmäärityksestä ja niiden perusteista vaan ainoastaan siitä, onko sulautuminen omiaan vaarantamaan vastaanottavan yhtiön velkojen maksun. Koska tytäryhtiösulautumisessa ei makseta lainkaan vastiketta, niin vastikkeen määräytymisperusteesta ei tarvitse lausua tilintarkastajan lausunnossa. Tämä kevennetty menettely on käytännössä mahdollista vain tytäryhtiösulautumisissa ja harvaan omistetuissa yhtiöissä. Kevennetty menettely tarvitsee hyväksynnän kaikilta osakkeenomistajilta, pelkästään yhtiökokoukseen osallistuvien suostumus ei riitä.

Muissa kuin tytäryhtiösulautumisissa tarvittava suostumus osakkeenomistajilta on saatava viimeistään ennen sulautumissuunnitelman rekisteröimistä. Tästä seuraa se, että sulautumismenettelyä ei ole mahdollista laittaa alulle suppean tilintarkastajan lausunnon perusteella ennen kuin kaikilta osakkeenomistajilta on saatu suostumus. Siten ei ole mahdollista jälkikäteisesti yhtiökokouksessa kysyä suostumusta tällaiseen

³⁹ Airaksinen & ym. 2010, s.308.

menettelyyn. Suostumuksen luonteesta ja vaikutuksista johtuen, tämä suostumus tulee pystyä myös näyttämään toteen jälkikäteisesti rekisteriviranomaisen sitä vaatiessa. Tämä menettelyedellytys aiheuttaa sen käytännön ongelman, ettei suppeaa lausuntoa pysty toteuttamaan yhtiössä, jossa osakkeenomistajien lukumäärä on laaja⁴⁰.

4.1.7 Sulautumissuunnitelman rekisteröinnin jälkeen tapahtuneet muutokset

Sulautumissuunnitelman ja varsinaisen sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröimispäivän välillä voi tapahtua ja monesti tapahtuukin muutoksia yhtiöiden sisällä. Yhtiöt jatkavat liiketoimintaansa, tilaavat tavaraa, maksavat laskuja ja ylipäätään jatkavat liiketoimintaansa. Sulautumissuunnitelmassa annetut tiedot voivat olla oikeelliset ja paikkansa pitävät sulautumissuunnitelman tekohetkellä. Tiedot voivat myös muuttua oleellisesti, eikä vastata enää sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden asemaa. Hyvän tilintarkastustavan ja toimeksiantosopimuksen perusteella tilintarkastajalla voi olla velvollisuus ilmoittaa mahdollisista olennaisista muutoksista sen yhtiön hallitukselle, jolle hän lausunnon on antanut⁴¹. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että tilintarkastaja on tietoinen yhtiön päivittäisestä liiketoiminnasta tai, että hän tutustuu uudestaan yhtiöiden tilaan lähempänä sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröimispäivää. Tämä harkinta jää vain tilintarkastajan vastuulle.

4.1.8 Laiminlyöntien seuraukset

Tilintarkastajan lausuntoa koskevan velvollisuuden laiminlyönti on OYL 25.1 § 1. kohdan perusteella osakeyhtiörikos. Sanktio on sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi, ellei teko ole vähäinen tai siitä muualla ole säädetty ankarampaa rangaistusta. Sanktio koskee sulautumisvastiketta tai velkojiensuojaa koskevien säännösten

⁴⁰ Airaksinen & ym. 2010, s.311.

⁴¹ HE 109/2005, s.154.

rikkomisesta. Tämä osoittaa selkeästi sen, että velkojien asemaa koskevat vaatimukset tulee ottaa huomioon suurella huolella tilintarkastajan lausunnossa.

5 VELKOJANSUOJAMENETTELYSTÄ OSAKEYHTIÖLAISSA

Sulautumiseen voi liittyä velkojen suojan kannalta huomattavia riskejä. Samankaltaisia riskejä ja velkojen intressien vaarantumisia liittyy myös muihin osakeyhtiölain mukaisiin menettelyihin, kuten 14 luvun osakepääoman alentamiseen, 17 luvun jakautumiseen, 19 luvun yritysmuodon muuttamiseen ja 20 luvun yhtiön purkamiseen. Näistä luvuista voidaan myös hakea tulkintakäytäntöjä ja apua sulautumisen velkojensuojaa koskeviin kysymyksiin. Periaatteellisella tasolla niissä lähtökohtana on myös velkojen suojaaminen samankaltaisessa menettelyssä kuin 16 luvun sulautumisessa. Kaikkien edellä mainittujen lukujen yhteinen nimittäjä on omaan pääomaan tapahtuvat muutokset ja mahdollinen velkojen aseman heikentyminen.

Ylipäätään velkojilla on aina riskejä. Velkojan omista tavoitteista ja toiminnan laadusta riippuu, millaisia riskejä velkoja toiminnassaan haluaa ja pystyy sietämään. Velkojensuojajärjestelmä perustuu osakeyhtiölain ja nykyisenkaltaisen rahoitusjärjestelmien vaatimukselle sekä osakkeenomistajien ja velkojen väliselle riskienjakoperiaatteelle, missä yhtiön oma pääoma toimii velkojen suojan perustana⁴².

Velkakirjat näyttelevät keskeistä roolia velkasuhteen kuluessa. Viimekätisenä ratkaisijana riitoihin ja erimielisyyksiin toimii lainsäädäntö ja tuomioistuimet.

Velkojan oikeudellinen asema suhteessa osakeyhtiöön riippuu velan syntyperusteesta. Sopimusvelkojina ovat yleensä rahalainaa yhtiölle antaneet tahot ja vakuusvelkojat sekä erilaiset yhteistyökumppanit, jotka yleensä liittyvät velallisyhtiön liiketoimintaan oleellisena osana. Tällaisia yhteistyökumppaneita voi olla tavarantoimittajat, alihankkijat ja yhteistyöyritykset. Näille viimeksi mainituille velkojille yhteistä on yleensä se, että näille veloille ei ole erikseen sovittu

⁴² Villa & ym. 2014, s.213.

vakuuksista. Velkasuhde elää jatkuvasti ja välillä osapuolilla ei välttämättä ole selvyyttä edes siitä, että kumpi osapuoli on velkaa kummallekin. Muita velkojatarhoja yhtiöllä voi olla julkisyhteisöt ja niistä yleisimpänä verohallinto ja muut julkisoikeudellisia maksuja saavat tahot. Velkoja-asema voi myös perustua kanteeseen epäselvän saatavan johdosta tai syntyä yhtiön vahingonkorvausvelvollisuudesta, oikeuteen saada vahingonkorvausta yhtiöltä sen aiheuttamaan vahinkoon tai sopimussakkoon.

Vakuusvelkojalla on yleisesti ottaen vähiten tarvetta suojalle velallisen olosuhteiden muuttuessa. Vakuusvelkoja on yleensä juuri muutostilanteita, kuten sulautumista varten jo turvannut saatavansa vaatimalla vakuuksia velalleen. Joskus myös sulautumistilanteissa vakuusvelkojan asema saattaa heiketä sulautuvien yritysten sitoumuksista ja toisen sulautumiseen osallistuvan yhtiön heikosta varallisuusasemasta johtuen. Ennakollinen varautuminen sulautumisen aiheuttamaan mahdolliseen aseman heikkenemiseen on kuitenkin kaikilla sopimusvelkojilla mahdollista. Vakuusvelkojalla ei ole oikeutta vaatia vastustamisen yhteydessä lisää vakuutta.

Velkasuhteen luonteesta johtuen, vakuuksiin ei välttämättä tukeuduta yleensä, jos kyseessä on jatkuva liiketoiminta tavarantoimituksessa tai palveluissa, toisin kuin suorassa luotonannossa koskien rahaa. Toimintojen erilaisesta luonteesta johtuen, on aiheellista järjestää velkojille suojaa lainsäädännön avulla heidän intressiensä ja velkojen turvaamiseksi sulautumistilanteissa. Jos tällaista suojaa ei osakeyhtiölainsäädännössä olisi, muuttuisi suomalainen sopimuskäytäntö monimutkaisemmaksi ja sopimuksissa jouduttaisiin ottamaan huomioon asioita, jotka eivät ole kirjoitettuna velvoittavaan lainsäädäntöön.

5.1 Velkojan ja velan määritelmästä

Velkojan määritelmä velkojansuojan kannalta on ensimmäinen ja oleellisin kysymys. Ilman velkojaa ei ole velallistakaan. Ketä siis pidetään velkojana ja kelle velkojiansuoja on tarkoitettu?

Osakeyhtiölaissa ei nimenomaisesti määritetä velkojan tai velan käsitettä, mitä pidän hieman ongelmallisena lain soveltamisen kannalta. Kyseessä on kuitenkin erittäin oleellinen taho. Tulkintaa haetaan tällöin siviilioikeuden yleisistä käytännöistä. OYL 16:6.1 §:ssä velkojilla tarkoitetaan niitä velkojia, joiden saatava on syntynyt ennen sulautumissuunnitelman rekisteröimistä. Kaikkia yhtiön velkojia ei kuulusmenettely koske, vaan velkojastatuksen täytyminen ratkaistaan aikakriteerin perusteella. Tätä aikamäärettä perustellaan sillä, että sulautumissuunnitelman rekisteröimisen jälkeisillä velkojilla ei ole samanlaista suojantarvetta kuin ennen suunnitelman rekisteröitymistä syntyneillä velkojilla. Uusien velkojien oletetaan tietävän sulautumismenettelystä, jolloin nämä velkojat voivat varautua muuttuvaan tilanteeseen toisin kuin sulautuvan yhtiön jo olemassa olevat velkojat, joiden sopimussuhteisiin sulautuminen vaikuttaa merkittävästi velallisosapuolen muuttuessa. Tämä määritelmä vastaa jakautumista koskevan OYL 17:6 §:n menettelyä. Sopimusoikeuden yleisistä periaatteista ja hyvistä tavoista liikekumppaneiden välillä johtuen, voi olla, että sulautuvan yhtiön on informoitava mahdollisia uusia velkojia ja sopimuskumppaneita sulautumishankkeesta. Informointivelvollisuuden laiminlyöminen voi aiheuttaa sopimusrikkomuksen ja vahingonkorvausvelvollisuuden

Velkojien vastustamisoikeus perustuu siis ajalliseen määritelmään, ei velan syntyperusteeseen. Myöskään sillä, onko velka riitainen vai tunnustettu, ehdollinen tai muusta syystä epäselvä, ei ole vastustamisoikeuden syntymisen kanssa merkitystä. Myöskään velan erääntymisellä ei asiaan ole vaikutusta.

Aineellisessa suhteessa velkojan määrittäminen on jo haastavampaa. Osakeyhtiölaissa ei ole määritelty konkreettisesti velkojan tai velan käsitettä. Hallituksen esityksessä osakeyhtiölaiksi 109/2005 todetaan ylimalkaisesti, että velkojan käsitettä on tarkoitettu tulkittavaksi samalla tavalla kuin julkisesta haasteesta annetussa laissa⁴³. Kyseisessä hallituksen esityksessä käytetään termejä ”velkoja”, ”saatava”, ”velan maksu” useassa kohdassa, eikä esimerkiksi ”velvoite tai ”suoritus.”

Käytetyt termit ovat valittu tieteen ja niillä viitataan oletettavasti vain rahavelkoihin, eikä esimerkiksi muihin suoritusvelvoitteisiin, jotka voidaan muuntaa vaadittaviksi maksettaviksi rahassa. Tässä siis on luontevampaa tukeutua siviilioikeuden yleisiin tulkintoihin. Osakeyhtiölain yleisten periaatteiden ja systematiikan mukaisesti voidaan pitää selvänä, että velallisen suoritus tulee tehdä rahassa. Asian esitystavan tulkinnanvaraisuudesta seuraa epäselvyys, että rajoittuuko velkojien vastustusoikeus vain varsinaisiin rahavelkoihin⁴⁴. Myöskään aikaisemmissa osakeyhtiölaeissa ei ole ollut velkojan määritelmää⁴⁵.

Sulautumisessa velallinen vaihtuu vailla velkojan suostumusta. Velkoja ei pysty kieltämään tai estämään sulautumista niin halutessaan, mutta velkojalla on mahdollisuus vastustaa sulautumista ja vaatia saatavalleen vakuuden. Jos velkoja ei vastusta sulautumista, hänen katsotaan suostuneen sulautumiseen ja tällöin velkoja tyytyy suoritukseen vastaanottavalta yhtiöltä velkojen yleisseuraantoperiaatteen mukaisesti. Velkojansuojan sääntelyn ideana on antaa velkojalle mahdollisuus valita kahden vaihtoehdon väliltä omien intressiensä mukaisesti. Tällaisesta näkökulmasta katsottuna velkojien oikeussuojaa, voisi olla perusteltua, että kaikki ne osapuolet joilla on saatava sulautumiseen osallistuvalla yhtiöltä, katsottaisiin velkojiksi (jos sulautuminen on omiaan vaarantamaan myös vastaanottavan yhtiön velkojen maksun)

⁴³ HE 109/2005, s.133.

⁴⁴ Tuomisto & ym, 2007, s.148.

⁴⁵ Mähönen & ym, 2006, s.438. Vuoden 1895 lain esitöistä voi kuitenkin saada sen käsityksen, että velkojina pidettiin vain rahavelkoja. Vuoden 1978 esitöissä tai lain myöhempien muutosten perusteluissa asiaan ei otettu kantaa. Vuoden 1978 lain aikaisessa oikeuskirjallisuudessa puollettiin kantaa, jonka mukaan velkojan käsitteeseen tulisi lukea varsinaisten rahavelkojen lisäksi myös muut sopimusvelkojat. Toisaalta kirjallisuudessa esitettiin myös näkökantoja, jotka puolsivat suppeaa velkojakäsitettä.

ja annettaisiin mahdollisuus vastustaa velallisen vaihtumista jos vastustaminen on velkojan intresseissä ja heidän riskinsä lisääntyvät.

Asiassa voidaan erotella erilaisia syntyperusteita saamisille. Selkein tilanne on rahasaamiset, joiden perusteella velkojalla on saamisoikeus yhtiöltä. Kuten aiemmin todettua, tällainen saamisoikeus voi perustua palvelujen myymiseen ja suoritus vaaditaan ja tehdään rahassa. Saamisoikeus voi myös perustua vuokrasopimukseen (yhtiön toimitilat, työvoima), leasingsopimukseen yhtiön tarvitsemiin tuotantolaitteisiin tai verojen maksuunpanopäätökseen. Edellä mainittuja tilanteita yhdistää se, että yhtiö on maksuvelvollinen ja maksuvelvollisuus koskee suoritusta rahassa. Saamisoikeus on tällöin välitön.

Verot voidaan jaotella oma-aloitteisesti laskettaviin veroihin ja maksuunpanopäätöstä edellyttäviin veroihin. Oma-aloitteisia veroja ovat muun muassa ennakonpidätykset, arvonnisävero ja sosiaaliturvamaksut. Maksuunpanopäätöstä edellyttäviä veroja ovat ennakkoverot, tuloverot ja kiinteistöverot. Velkojansuojaa koskevia velkoja ovat siis ennen sulautumissuunnitelman rekisteröimistä syntyneet velat, verovelkojen osalta tällaisia velkoja olisivat ennakonpidätykset ja työnantajan sosiaaliturvamaksut, arvonnisäveron kuukausilitykset sekä tulovero, joka on syntynyt ennen rekisteröimistä, että erääntyneet ennakkoverot rekisteröimispäivään asti. Verovelkojen määräytymisperusteet ovat tarkemmin selostettu asianomaisissa verolaeissa⁴⁶.

Saamisoikeus yhtiöltä voi perustua myös sopimusrikkomukseen. Sulautuva yhtiö voi viivästyä toimituksissaan, toimittaa virheellisiä tuotteita tai muuten täyttää sopimusvelvoitteensa virheellisesti. Sulautuminen itsessään voi olla myös sellainen toimi, joka mahdollisesti antaa toiselle sopimuskumppanille oikeuden purkaa voimassaoleva sopimus ja vaatia vahingonkorvausta. Velkoja asema voi perustua myös sopimussakkoihin. Näille veloille yhteistä on se, että vaade ja suoritus ovat rahaa. Siviilioikeudessa tällaiset korvauserusteet synnyttävät velan ja tällöin

⁴⁶ Tuomisto & ym, 2007, s.149.

velallisilla on oikeus vastustaa sulautumista ja vaatia vakuuksia veloilleen. Sopimuskumppanista tulee siis velkoja.

Velkojan asema voi syntyä myös välillisesti, saamisoikeus on siis toissijainen. Tällainen tilanne voi syntyä takaussitoumuksesta. Takaaja ottaa vastuun toisen velan eli päävelan maksamisesta ja sen maksettuaan syntyy saamisoikeus eli regressisaaminen. Päävelallisella on takaajaa kohtaan maksuvelvollisuus ja maksusuoritus on rahassa. Takaajalla on siis sulautumistilanteessa tarvetta oikeussuojalle. Suojantarve syntyy siitä, että takaaja ei päävelan suoritettuaan voisi saada perityksi takautumissaatavaansa. Takaajan on kuitenkin tullut suorittaa velka tai osa siitä jo ennen sulautumissuunnitelman rekisteröimistä, pelkkä takaussitoumus ei synnytä mahdollisuutta vastustaa sulautumista ja vaatia vakuutta⁴⁷.

Velkojalla voi olla oikeus saada vahingonkorvausta sopimuksen ulkopuolisella perusteella, jos esimerkiksi yhtiön toiminnasta on syntynyt ympäristövahinkoa. Sillä ei ole merkitystä, onko haitan kärsijänä yksityinen taho vai esimerkiksi kunta tai valtio. Vahingonkorvaukseen perustuvan saatavan syntyajankohdaksi voidaan katsoa päivä, jolloin vahinko on tapahtunut. Perustellusti ei voida katsoa, että saatavan syntyajankohta olisi se, kun tapahtuma tulee vahingonkärsijän tietoon. Vaikka vahingonkärsijä saisi tietoonsa vahingon syntymisen sulautumissuunnitelman rekisteröimisen jälkeen, mutta ennen vastustamisoikeuden määräpäivää ennen, olisi vahingonkärsijällä mahdollisuus vastustaa sulautumista. Ympäristövahingoissa, jotka syntyvät pitkänkin ajan kuluessa ei tällainen lyhyehkö määräaika tuskin koske kovinkaan montaa mahdollista tapahtumaa. Yhtiön tietämättömyys mahdollisesta vahingosta ei vaikuta korvausperusteen syntymiseen. Vahingonkorvausperusteisessa velassa useasti korvaussumma on riittävä, mutta riittävä velka ei vaikuta velkojan vastustamisoikeuteen.

⁴⁷ Immonen, 2011, ss.171.

6 KUULUTUSMENETTELY JA VAIKUTUKSET

Sulautumissuunnitelma ja sen liitteenä oleva tilintarkastajan lausunto on toimitettava rekisteriviranomaiselle kuukauden kuluessa sulautumissuunnitelman allekirjoittamisesta OYL 16:5 §:n mukaan. Sulautumissuunnitelman liitteenä oleva tilintarkastajan lausunto on edellytys sulautumissuunnitelman rekisteröimiselle. Muut sulautumissuunnitelman liitteet on pidettävä osakkeenomistajien nähtävänä ennen sulautumisesta päättämisestä. Tälle kuukauden määräajalle on asetettu raukeamisuuhka, eli jos sulautumissuunnitelmaa ei toimiteta ajallaan, se tulee allekirjoittaa uudestaan. Tästä ei lainsäädännössä ole mainittu, riittääkö sama sulautumissuunnitelma ja tilintarkastajan lausunto vai tuleeko nämä dokumentit valmistella uudestaan. Oletettava tulkinta on, että tilintarkastajan velvollisuuksiin kuuluu tarkastaa ainakin oma lausuntonsa ja sen paikkansapitävyys ja sulautumissuunnitelman osalta vastuuhan on sulautuvien yhtiöiden hallituksilla. Ajan kulumisella on vaikutusta myös. Rekisteriviranomaisena toimii patenti- ja rekisterihallitus, joka myös tarkastaa sulautumissuunnitelman lainmukaisuuden. Ilmoitus sulautumissuunnitelmasta ja kuulutushakemus velkojille on mahdollista laittaa vireille samana ajankohtana. Tämä ajankohta myös katkaisee ajan kulumisen velkojien osalta, sillä velkojiensuojamenettelyyn ovat oikeutettuja vain ne velkojat, joiden saatava on syntynyt ennen sulautumissuunnitelman rekisteröimistä. Nykyisen kaupparekisterin käytön helpottumisesta ja yritystietotoiminnan kehittymisestä johtuen ei ole enää välttämätöntä ulottaa velkojiensuojamenettelyä uusiin velkoihin⁴⁸. Hyvin liiketoimintatapoihin kuuluu kuitenkin uusien velkojien informoiminen sulautumismenettelyn alkamisesta, vaikka myös velkojaosapuolella on selonottovelvollisuus.

⁴⁸ HE 109/2005, s.154.

Niillä sulautuvan yhtiön velkojilla, joiden saatava on syntynyt ennen sulautumissuunnitelman rekisteröimistä, on oikeus vastustaa sulautumista. Sulautuvalla yhtiöllä on aina velvollisuus panna toimeen velkojiensuojamenettely OYL 16:6 §:n mukaan. Velkojiensuojamenettely koskee myös vastaanottavaa yhtiötä silloin, jos OYL 16:4 §:n mukaisessa tilintarkastajan lausunnossa tilintarkastaja toteaa, että sulautuminen on omiaan vaarantamaan yhtiön velkojen maksun. Muussa tapauksessa vastaanottavan yhtiön velkojilla ei ole lakiin perustuvaa oikeutta vastustaa sulautumista ja vaatia saataviensa maksua tai vakuutta sulautumisen perusteella, heidän katsoessa oman asemansa heikentyvän vastoin tilintarkastajan lausuntoa⁴⁹. Velkojiensuojamenettely ei lain mukaan koske missään vaiheessa kolmikantasulautumisessa myöskään tahoja, joka antaa vastiketta sulautuvan yhtiön puolesta.

Kuulutuksen tarkoituksena on informoida velkojia sulautumisesta ja varata heille mahdollisuus vastustaa sulautumista. Velvoiteoikeuden yleisiin periaatteisiin kuuluu se, että velallinen täyttää velvoitteensa. Velallisella ei ole oikeutta asettaa toista omaan sijaansa täyttämään velvoitetta. Velallisen vaihtamiseen on aina saatava lupa velkojalta. Sopimusvelvoitteet eivät esimerkiksi siirry lähtökohtaisesti liiketoiminnan kaupassa myyjältä ostajalle, vaan siirtoon tarvitaan toisen sopimuskumppanin suostumus. Sopimuskumppanin vaihdos on kuitenkin mahdollista, jos siitä on erikseen säädetty⁵⁰. OYL 16:1 §:ssä säädetään sulautumisen peruseriaatteesta, jossa todetaan, että sulautuvan yhtiön varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle. Sulautuminen on siis yksi erityistapaus, jossa velkojan vaihdos on mahdollista lainsäädännön puitteissa ja sulautuvien yhtiöiden täyttäessään velvoitteensa velkojaa kohtaan tai päästessään sopimukseen keskenänsä.

Neljän kuukauden kuluessa sulautumissuunnitelman rekisteröimisestä on haettava rekisteriviranomaiselta kuulutusta velkojille. Rekisteriviranomaisena toimii Patentti- ja rekisterihallitus (PRH). Kuulutuksen hakemisella varmistetaan, ettei sulautumista

⁴⁹ HE 109/2005, s.155.

⁵⁰ Saarnilehto & ym, 2012.

käytetä velkojien etujen vastaisesti, ilman että velkojilla olisi mahdollisuutta estää sulautumista.

Käytännössä kuulusmenettely on monivaiheinen ja sisältää määräaikoja niin velkojille kuin sulautuville yhtiöille, näitä koskevat säännökset ovat OYL 16:6 § ja 16:15 §. Sulautumissuunnitelman rekisteröintiä kutsutaan yleisesti I-vaiheeksi, kuulutuksen hakemista II-vaiheeksi ja seuraavassa III-vaiheessa pyydetään sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröimistä⁵¹.

1. Sulautumissuunnitelman rekisteröiminen

2. Rekisteröimisen jälkeen tai sen yhteydessä velkojiensuojamenettelyyn velvolliset yhtiöt hakevat rekisteriviranomaiselta (PRH) kuulutuksen antamista. Kuulutuksen antamista on haettava neljän kuukauden kuluessa sulautumissuunnitelman rekisteröimisestä tai sulautuminen raukeaa.

3. Kuulutus annetaan rekisteriviranomaisen toimesta, jossa asetetaan määräaika sulautumisen vastustamiselle. Kuulutus rekisteröidään kaupparekisteriin ja julkaistaan Virallisessa lehdessä. Vastustamiselle asetetusta määräpäivästä päättää kaupparekisteriviranomainen. Rekisteröinnistä ja kuulutuksen julkaisemisesta Virallisessa lehdessä on vähintään oltava kolme kuukautta määräpäivään, jolloin vastustamisoikeus päättyy.

4. Yhtiö tai yhtiöt, jotka ovat velvollisia velkojiensuojamenettelyyn, lähettävät viimeistään kuukautta ennen vastustuksen määräpäivää tiedossa oleville velkojille kirjallisen ilmoituksen kuulutuksesta.

5. Määräpäivän jälkeen on rekisteriviranomaisen viipymättä informoitava yhtiötä, jos jokin velkojista on vastustanut sulautumista.

⁵¹ Suojanen & ym, 2011, s.185.

6. Kuukauden kuluttua vastustamisen määräpäivästä sulautuminen raukeaa, jos yhtiö ei pyydä yhdessä velkojan kanssa käsittelyn lykkäystä. Käsittelyn lykkäystä voidaan pyytää neuvotteluja varten, ellei yhtiö osoita laittaneensa vahvistamiskannetta vireille käräjäoikeudessa tai velkoja ole saanut maksua tai turvaavaa saatavaa velastaan.

7. Jos kukaan velkojista ei vastusta sulautumismenettelyä, ei kuulusmenettelystä aiheudu estettä sulautumisen täytäntöönpanolle.

6.1 Kuulutuksen hakeminen

Kuulutuksen hakeminen on siis pakollista sulautuvalle yhtiölle ja vastaanottavalle yhtiölle, jos tilintarkastajan lausunnossa on todettu, että sulautuminen on omiaan vaarantamaan yhtiön velkojen maksun. Kuulutus on haettava neljän kuukauden kuluessa sulautumissuunnitelman rekisteröimisestä. Ellei kuulutusta haeta, sulautuminen raukeaa.

Kuulutusta on haettava Patentti- ja Rekisterihallitukselta määrämuotoisella lomakkeella⁵². Kuulutuksessa ilmoitetaan velkojille heidän mahdollisuudestaan vastustaa sulautumista ja vastustamisen määräajasta. Vastustaminen tapahtuu kirjallisesti ilmoituksella rekisteriviranomaiselle. Rekisteröinnistä ja kuulutuksen julkaisusta on oltava vähintään kolmen kuukauden vastustamisen viimeiseen määräpäivään. Kuulutushakemus voidaan tehdä sulautumissuunnitelman yhteydessä tai erillisenä. Mahdollisuus hakea kuulutusta vasta neljän kuukauden kuluttua sulautumissuunnitelman rekisteröimisestä mahdollistaa sen, että vasta sulautumispäätöksen tekemisen jälkeen aloitetaan velkojenkuulusmenettely. Tällä menettelyllä saatetaan vähentää mahdollisia vastusten määriä. Jos sulautumisen hyväksyminen yhtiökokouksessa on epävarmaa, saattaa tällöin olla tarkoituksenmukaisempaa olla aloittamatta mahdollisesti turhaksi osoittautuvaa

⁵² www.prh.fi

menettelyä ennen päätöksen saamista yhtiökokoukselta. Kuulutusmenettelyn lykkääminen viivästyttää käytännössä aina sulautumisen täytäntöönpanoa⁵³.

6.2 Kirjallinen ilmoitus tunnetuille velkojille

Velkojiensuojamenettelyyn velvollisen yhtiön tulee lähettää tunnetuille velkojilleen viimeistään kuukautta ennen vastustuksen määräpäivää kirjallinen ilmoitus, tästä säädetään OYL 16:7 §:ssä. Tämä koskee siis vain niitä velkojia, joiden saatava on syntynyt ennen sulautumissuunnitelman rekisteröimistä. Ilmoitus on lähetettävä niille velkojille, joilla on oikeus vastustaa sulautumista. Tämä kirjallinen ilmoitus koskee myös vastaanottavan yhtiön velkojia, jos näillä velkojilla on oikeus vastustaa sulautumista. Ilmoitusta ei tarvitse lähettää niille velkojille, joilla tätä oikeutta ei ole. Yhtiöt eivät voi välttyä tältä ilmoituksen antamisvelvollisuudelta sillä, että ne maksaisivat velkansa etuajassa ja täten välttyisivät velkojan oikeudelta vastustaa sulautumista. Tämä menettely on toki velkojan suostumuksella mahdollista.

Käsillä voi olla myös tilanne, jossa sulautuvan yhtiön osakkeenomistaja, optio-oikeuden tai muun osakkeisiin oikeuttavan erityisen oikeuden haltija vaatii omien osakkeiden tai oikeuksiensa lunastamista OYL 16:13 §:n mukaan. Jos yhtiö joutuu lunastamaan osakkeitaan, niin tämä merkitsee yhtiön varojen jakamista ja samalla yhtiön varallisuus vähenee. Velkojille on ilmoitettava lunastettavaksi vaadittujen osakkeiden ja oikeuksien määrät. Tämä on täysin perusteltua, sillä lunastusmenettelyn johdosta yhtiön taloudellinen tila muuttuu. Jos osakkeita ja oikeuksia joudutaan lunastamaan huomattavia määriä, yhtiön taloudellinen tila voi muuttua kovin erilaiseksi, mitä tilintarkastajan lausunnossa on esitetty. Tästä syystä tilintarkastajan lausunnossa tulisi jo ottaa huomioon mahdolliset lunastusmenettelyn vaikutukset velkojien asemaan vaikuttavana tekijänä.

⁵³ Airaksinen & ym. 2010, s.319.

Ilmoitus tunnetuille velkojille voidaan lähettää vasta yhtiökokouksen jälkeen, sillä lunastusvaatimukset tehdään sulautumisesta päättävässä yhtiökokouksessa. Ilmoitus voidaan kuitenkin tehdä ennen sulautumispäätöstä, jos:

- kyseessä on vastaanottava yhtiö
- tytäryhtiösulautumisessa sulautuvassa yhtiössä ja
- yhtiössä, jossa kaikki osakkeenomistajat ovat etukäteen ilmoittaneet, etteivät vaadi optio-oikeuksiensa tai osakkeittensa lunastamista ja
- yhtiöissä, joissa ei ole optio-oikeuksia tai oikeuksien ehtojen mukaista oikeutta lunastukseen ei ole.

Vastaanottavan yhtiön mahdollisuus tehdä ilmoitus on mahdollista niissä tapauksissa, missä sulautumisesta päättää hallitus eikä yhtiökokous. Jos vastaanottavalla yhtiöllä on vähemmän kuin yhdeksän kymmenesosaa sulautuvan yhtiön osakkeista, sulautumisesta päättää kuitenkin yhtiökokous, jos sitä vaativat osakkeenomistajat, joilla on vähintään yksi kahdeskymmenesosa yhtiön osakkeista.

Tytäryhtiösulautumisessa ilmoitus voidaan lähettää heti, koska vastaanottava yhtiö omistaa sulautuvan yhtiön osakkeet ja sulautumisessa on kyseessä konsernin sisäinen järjestely. Ilmoitus voidaan kuitenkin tehdä aikaisintaan kuulutuksen rekisteröimispäivänä⁵⁴.

Jos ilmoitusta tunnetuille velkojille ei tehdä ja toimiteta lainkaan tai jos ilmoitus jätetään toimittamatta jollekin tunnetulle velkojalle, yhtiön johto eli hallitus ja toimitusjohtaja ovat vastuussa velkojalle aiheutuneesta vahingosta. Kyseessä on osakeyhtiölain vastaisesta menettelystä ja tällaisesta laiminlyönnistä voi tulla kyseeseen OYL 22:1.3 §:n tuottamusolettama. Kyseinen laiminlyönti ei kuitenkaan johda sulautumismenettelyn peruuntumiseen⁵⁵.

⁵⁴ Airaksinen & ym. 2010, s.322.

⁵⁵ Airaksinen & ym. 2010, s.123.

6.3 Velkojen vastustusoikeudesta

Velkojen vastustusoikeus perustuu velvoiteoikeuden periaatteeseen, ettei velallinen voi vapautua velvoitteistaan ilman velkojan suostumusta. Lähtökohtaisesti vastustusoikeus on vain sulautuvan yhtiön velkojilla, mutta jos tilintarkastajan lausunnossa on katsottu, että sulautuminen on omiaan vaarantamaan vastaanottavan yhtiön velkojen maksun, niin silloin vastustamisoikeus koskee myös vastaanottavan yhtiön velkojia. Vastaanottava yhtiö voi kuitenkin vapaaehtoisestikin hakea rekisteriviranomaiselta kuulutuksen antamista. Tällainen menettely on mahdollista⁵⁶.

Velkojan tulee ilmoittaa vastustuksestaan kirjallisesti rekisteriviranomaiselle. Vastustuksella ei ole muotomäärettä, mutta vastustusilmoituksessa on ilmoitettava ainakin velan perusteet, velkapääoman määrä ja velkojan yhteystiedot. Vastustus tulee tehdä määräpäivään mennessä ja rekisteriviranomaisen on viipymättä määräpäivän jälkeen ilmoitettava yhtiölle sille tulleista vastustuksista. Käytännössä Patentti- ja rekisterihallitus on pyrkinyt ilmoittamaan yhtiöille vastustuksista jo ennen määräpäivän umpeutumista, jotta yhtiöllä ja velkojilla olisi mahdollisimman paljon aikaa järjestellä velkaa koskevat kysymykset.

OYL 16:11 §:ssä säädetään sulautumiseen liittyvien asiakirjojen nähtävänä pitämisestä. Nämä asiakirjat ovat tarkoitettu yhtiön osakkeenomistajille, jotta he saisivat tietoa sulautumisesta ja sen vaikutuksista. Nämä asiakirjat ovat laajuudeltaan enemmän, kuin julkiseksi tulevat sulautumissuunnitelma ja tilintarkastajan lausunto. Jos velkojalla on intressiä saada kyseiset asiakirjat nähtäväkseen, kannattaa velkojan vastustaa sulautumista ja sen varjolla pyytää saada nähtäväkseen asiakirjat. Muussakin tapauksessa velkojan vastustaessaan sulautumista, voi kyseisten asiakirjojen informaatio olla tarpeen velkojan arvioidessaan sulautumisen vaikutuksia omaan asemaansa⁵⁷.

⁵⁶ Airaksinen & ym. 2010, s.317.

⁵⁷ Airaksinen & ym. 2010, s.341.

Jos velkoja vastustaa sulautumista, jättää se yhtiölle seuraavat mahdollisuudet toimia:

-yhtiö pyrkii saavuttamaan neuvottelemalla ratkaisun velkojan kanssa, jotta velkoja peruisi vastustamisensa,

-yhtiö panee vireille kanteen vahvistaakseen sen, että velkoja on saanut joko maksun velastaan tai turvaavan vakuuden; tai

-antaa sulautumisen raueta⁵⁸.

Mahdollista myös on, että velkoja haluaa syystä tai toisesta vastustaa perusteettomasti sulautumista. Näytön hankkiminen perusteettomalle vastustamiselle onkin eri asia. Tällainen velkoja joutuu oikeudenkäymiskaaren oikeudenkäyntikuluvastuutta koskevien säännösten nojalla vastaamaan sulautumista vastustetun yhtiön oikeudenkäynnistä aiheutuneista kuluista. Oikeuden väärinkäyttöön syyllistynyttä velkojaa vastaan voidaan mahdollisesti myös nostaa vahingonkorvauskanne vahingonkorvauslain 5.1§:n nojalla perusteettomasta vastustuksesta aiheutuneista vahingoista⁵⁹. Sulautumisen viivästyminen saattaa helposti aiheuttaa mittaviakin vahinkoja.

6.3.1 Neuvottelu velkojan kanssa

Velkojan vastustaessa sulautumista, on yhtiön syytä aloittaa neuvottelu velkojan kanssa, jotta velkoja peruuttaisi vastustamisensa. Tämä on yhtiölle helpoin tapa edetä ja välttää sulautumisen raukeaminen johtuen velkojan vastustuksesta. Velkojan vastustamisen peruuttaminen tapahtuu ilmoittamalla siitä kirjallisesti rekisteriviranomaiselle. Jos vastustamisen peruuttamisesta päästään nopeasti yhteisymmärrykseen, niin tällöin sulautuminen ei viivästy tarpeettomasti. Jos asiaa ei voida sopia nopeasti tai neuvotteluista on selkeästi tulossa pitkäkestoinen, voivat

⁵⁸ Airaksinen & ym. 2010, s.372.

⁵⁹ Airaksinen & ym. 2010, s.127.

yhdessä pyytää rekisteriviranomaiselta asian käsittelyn lykkäämistä. Pyynnöllä saavutetaan lisäaikaa neuvotteluille ja rekisteriviranomaisen on lykättävä asian käsittelyä kohtuulliseksi ajaksi. Estettä ei liene sille, että rekisteriviranomainen lykkää osapuolten pyynnöstä käsittelyä useamman kerran, jos sopiminen asiasta viivästyy.

6.3.2 Kanne tuomioistuimessa

Jos neuvotteluissa velkojan vastustuksen peruuttamisesta ei päästä yhteisymmärrykseen, niin yhtiö voi tällöin osoittaa kuukauden kuluessa määräpäivästä panneensa vireille kanteen, jossa vahvistetaan se, että velkojalle on maksettu kyseessä oleva velka tai velkojan saatavalle on asetettu turvaava vakuus. Kanteesta seuraa se, että rekisteriviranomainen lykkää tarvittaessa asian käsittelyä oikeudenkäynnin ajaksi. Tämä kanne tuomioistuinten tulee käsitellä kiireellisesti OYL 24:2 §: mukaan.

Yhtiön maksaessa sulautumista vastustaneen velkojan velan tai antaisi turvaavan vakuuden, ei sulautumismenettelyä voida jatkaa ilman tuomioistuimen tuomiota, ellei velkoja peruuta vastustustaan. Yhtiö ei siis voi yksipuolisesti saada velkojan vastustamista peruuntumaan omilla toimillaan vaan yhtiö tarvitsee aina vastustuksen peruuttamisen tai tuomioistuimen tuomion. Sulautumisen rekisteröinti voidaan toteuttaa tuomioistuimen tuomion jälkeen eikä tuomion edellytetä saavan lainvoimaa. Vaikka velkoja valittaisikin päätöksestä, niin tämä ei vaikuta enää sulautumisen rekisteröintiin. Jos sulautumisen rekisteröintiprosessi etenee rekisteröimiseen asti, mutta tuomiosta valitetaan ylempään oikeusasteeseen, tätä kannetta ei enää käsitellä kiireellisenä⁶⁰. Tuomioistuimen tuomio voi myös muuttua ylempässä oikeusasteessa. Tämä ei kuitenkaan peruuta sulautumisen rekisteröintiä eikä vaikuta esimerkiksi yhtiön johdon vastuun arviointeihin. Jos hovioikeus muuttaa tuomiota ja vahvistaa velan määrän suuremmaksi, on yhtiö luonnollisesti velvollinen tämän velan maksamaan sulautumisen rekisteröimisestä huolimatta. Jos taasen turvaavasta

⁶⁰ Airaksinen & ym. 2010, s.127.

vakuudesta päätetään toisin, on myös vakuuden osalta toimittava tuomion sisällön mukaisesti.

Jos käräjäoikeus katsoo, ettei yhtiö ole maksanut velkaa tai asettanut turvaavaa vakuutta ja yhtiö valittaa tuomiosta, on kaupparekisteriviranomaisen lykättävä asian käsittelyä siihen saakka kunnes ylempi tuomioistuin asian ratkaisee yhtiölle suotuisasti. Tämän jälkeen sulautumisen rekisteröinti voi jatkua. Jos ylempi oikeusaste tekee päätöksen, mikä on yhtiölle kielteinen, niin tällöin kielteisen päätöksen tulee saada lainvoima.

6.3.2.1 Turvaava vakuus

Kuten ei osakeyhtiölaissa ole velkojan määritelmää, ei laista löydy myöskään määritelmää turvaavalle vakuudelle. Ratkaisun, kuka on velkoja tai mikä on turvaava vakuus, tekee viimekädessä asiaa käsittelevä tuomioistuin.

Jos yhtiön asettama vakuus ei tuomioistuimen katsomana ole riittävän turvaava, voisi olla perusteltua olettaa, että yhtiöllä on mahdollisuus saada kohtuullisesti lisää aikaa hankkiakseen turvaavamman vakuuden. Tästä syystä velkojiensuojamenettelyä tulisivikin siis tällaisessa tilanteessa lykätä siksi aikaa, kunnes yhtiö saa järjestettyä tuomioistuimen riittäväksi katsoman turvaavan vakuuden.

Turvaavan vakuuden idea on se, että se turvaa jäljellä olevan velan pääoman määrän tai poistaa riskin saatavalta. Yhtiöllä on vaihtoehtoina joko turvaavan vakuuden asettaminen tai velan maksu. Tästä voidaan päätellä, että vakuuden on oltava turvaavuudeltaan ja täytöntöönpanokelpoisuudeltaan velan pääoman määrän kaltainen ja näin poistamaan velkojan saatavaan liittyvän riskin. Lähtökohtaisesti velkojalla on oltava mahdollisuus vakuuden realisoimiseen tai muuten voida realisoida turvaava vakuus saatavansa kattamiseksi velan erääntyessä ja velallisen laiminlyödessään maksun.

Turvaavana vakuutena voidaan pitää erilaisia pankkitakauksia, pankkitalletuksia, kiinteistökiinnityksiä tai irtaimen panttia. Vakuuden tärkein ominaisuus on kuitenkin se, että se kattaa saatavan kokonaisuudessaan. Vakuuden turvaavuutta on arvioitava objektiivisesti eikä velkojan vaatimus tietynlaisesta vakuudesta välttämättä menesty. Päätösvalta vakuuden arvioimisesta on viimekädessä tuomioistuimella, jos velkoja ja velallisyhtiö eivät pääse neuvottelemalla sopimukseen vakuudesta ja sen turvaavuudesta.

Sulautuminen voi vaikuttaa sulautuvan yhtiön vakuusjärjestelyihin monellakin tavalla. Vakuuden luonteesta riippuu, kuinka vakuutta käsitellään. Vakuus voi olla annettu jo ennen sulautumista sulautuvan yhtiön toimesta tai sulautuva yhtiö on voinut saada vakuuden itse antamastaan velasta. Vakuus voi olla esinevakuus eli pantti tai takaus. Pantata voi sekä kiinteää että irtainta omaisuutta ja yhtiöstä kun on kyse, myös yritys kiinnitys on mahdollinen. Pantti ja takaus voivat olla erityisehdoin tai yleisvakuuden ehdoin. Tästä siis huomaa, että mahdollisuuksia turvaavaksi vakuudeksi on huomattava määrä ja samoin pantinantaja, pantinsaaja ja velka muodostavat useita mahdollisia kombinaatioita⁶¹.

6.3.2.2 Velan takaisinmaksu

Yleisen velvoiteoikeudellisen periaatteen mukaan velkoja ei ole velvollinen ottamaan vastaan ennen aikaista suoritusta siinä tapauksessa, jos velalle on sovittu eräpäivä, velkakirjalaki (VKL) 5§. Velkojiensuojamenettelystä johtuen, tämä periaate ei kumoudu eikä velallisella yhtiöllä ole oikeutta velvoitetta maksaa ennen aikaisesti ilman velkojan suostumusta. Velka voidaan maksaa ilman velkojan suostumusta pois, vain jos siitä on sovittu velan ehdoissa tai velkoja siihen suostuu.

Yleisesti ottaen, ellei velkojalla ole jotain erityistä syytä olla hyväksymättä velan ennen aikaista maksua, velkoja todennäköisesti suostuu ennen aikaiseen maksuun. Jos

⁶¹ Immonen, 2011, s.206.

velkojan intressissä on erityisesti kerätä lainasta korkoja, niin tällöin velkoja tuskin suostuu velan ennaikaiseen maksuun.

Mahdollisia erityistilanteita voi syntyä, jos velallisyhtiö myöhemmin asetetaan konkurssiin. Tällöin yhtiö katsotaan velan maksun hetkellä maksukyvyttömäksi tai yhtiö maksuhetkellä tietää rikoslain (RL) 39:6 §:ssä tarkoitetulla tavalla itsensä maksukyvyttömäksi täyttämään velvoitteensa. Oikeustila on näiden kysymysten osalta epäselvä. Sovellettavaksi voi myös tulla laki takaisinsaannista konkurssipesään (TakSL). Kyseisten säännösten soveltamista vastaan puhuu se seikka, että jokaisella yhtiön velkojalla on mahdollisuus ja oikeus vastustaa sulautumista, jolloin kuka tahansa velkojista voi saada maksun velastaan tai turvaavan vakuuden. Lähtökohtaisesti velkojan käyttäessään oikeutta vastustaa sulautumista, ei se itsessään aseta velkojia eriarvoiseen asemaan. Näistä kysymyksistä ei ole oikeuskäytäntöä⁶². Velkojiensuojamenettelyn yhteydessä ennaikaisesti maksettua velkaa voidaan siis mahdollisesti käsitellä TakSL:n ja RL:n velkojiensuosintaa koskevien kohtien edellyttämällä tavalla.

6.3.2.2.1 Sulautuva yhtiö ajautuu konkurssiin

Sulautuvan yhtiön ajaututtua konkurssiin ja maksettuaan sulautumista vastustaneelle velkojalle velkansa ennaikaisesti tai asetettuaan turvaavan vakuuden, voi kyseeseen tulla velan maksun tai turvaavan vakuuden peräyttäminen konkurssipesään TakSL:n mukaan. Turvaava vakuus voi peräntyä, jos vakuudesta ei ole sovittu alkuperäisessä velkasopimuksessa. Sulautuvan yhtiön asettama vakuus on eri asemassa kuin muiden sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden asettama vakuus, koska velka on sulautuvan yhtiön velkaa. Jos vastaanottavan yhtiön velkojille on annettu mahdollisuus vastustaa sulautumista, velka on tällöin vastaanottavan yhtiön velka. Sulautuva yhtiö purkautuu kun sulautuminen astuu voimaan.

⁶² Airaksinen & ym. 2010, s.128.

Yhtiö voidaan myös asettaa konkurssiin ennen sulautumisen voimaan tulemistä. Kun sulautuva yhtiö ajautuu konkurssiin turvaavan vakuuden asettamisen jälkeen, mutta ennen kuin sulautuminen on saatettu loppuun ja rekisteröity, ei liene mahdotonta katsoa, että vakuus on annettu vanhasta velasta ja tällöin peräyttää turvaava vakuus.

Tilanne on ongelmallisempi, jos sulautuvan yhtiön velasta turvaavan vakuuden antaakin vastaanottava yhtiö. Tässä vaiheessa vastaanottava yhtiö ei ole vielä vastuussa sulautuvan yhtiön veloista, vaan vasta silloin kun sulautuminen ja sen oikeusvaikutukset ovat astuneet voimaan. Velka kuitenkin siirtyy sulautumisen yleisseuraantoluonteon johdosta vastaanottavan yhtiön velaksi, joten tästä näkökulmasta katsoen, velkaa voitaisiin luonnehtia takaisinsaantilain säännöksen hengessä vanhaksi velaksi. Tästä seuraisi se, että kyseinen vakuus voitaisiin peräyttää vastaanottavan yhtiön konkurssissa. Vastakkaista kantaa voidaan taasen perustella sillä, että vastuu sulautuvan yhtiön velasta syntyy vasta sulautumisen tullessa voimaan. Tämä tosin vaikeuttaisi osakeyhtiölain säännösten tarkoitusta, sillä tällöin velkoja ei voisi luottaa siihen, että hänelle tuomioistuimen hyväksymää vakuutta ei voitaisi peräyttää⁶³.

Vakuuksia voidaan siis antaa vastaanottavan yhtiön toimesta sulautuvan yhtiön veloista. Kyseessä voi olla esimerkiksi tytäryhtiösulautuminen, missä tytäryhtiö ja emoyhtiö ovat velkaisia, mutta vain emoyhtiön omistuksessa on vakuudeksi kelpaavaa omaisuutta kuten esimerkiksi kiinteistöjä tai tuotantokoneita. Tällaisessa tapauksessa tytäryhtiö toimii emoyhtiön vuokraamissa tiloissa ja mahdollisesti myös kaikki tuotantokoneet ovat emoyhtiön omistuksessa tytäryhtiön niitä vuokratessa.

Vastaanottavan yhtiön antamaa vakuutta käsitellään vierasvelkavakuutena. Vierasvelkavakuuden peräytymistä tulee tarkastella ensitilassa lahjoitusta koskevan TakSL 6 §:n mukaan. Lahja peräytyy, jos se on täytetty myöhemmin kuin vuosi ennen määräpäivää ja jos kyseessä on läheiselle annettu lahja, kolme vuotta, ellei

⁶³ Immonen, 2011, s.205.

kyseessä ole ylivelkaisuus tai sellaiseksi tuleminen⁶⁴.

Kun annetaan esinevakuus pantinhaltijalle, niin tällöin pantinhaltija saa erillisen oikeuden vakuuden realisointiin konkurssin estämättä. Sulautumistilanteessa pantinhaltija on suojattu sulautumiselta ja pätevästi perustettu panttioikeus on tavallaan immuuni sulautumiselle.

6.4 Yrityssaneeraus

Yrityssaneeraus on yleensä seurausta ylivelkaantumiselle. Yrityksen kassavirrassa tai rahoituksessa on ongelmia, eikä yritys enää kykene maksamaan velkojaan tai päivittäisiä laskujaan. Yrityssaneerauksessa pyritään neuvottelemaan uudelleen yrityksen velkoja, vähentämään velkoja tai palauttamaan yrityksen maksukykyä, jotta yritys pystyisi jatkamaan toimintaansa. Yhtenä vaihtoehtona yrityssaneeraukselle on konkurssi.

Sulautuminen voi olla vaihtoehto yrityssaneeraukseen päässeelle yritykselle, jolloin tämä sulautuu vakavaraisempaan yritykseen. Se voi olla viimeinen keino yrittää pelastaa saneeraukseen joutunut yritys. Myös vastaanottavalla yrityksellä on tällöin mahdollisuus hankkia velkaantunut yritys mahdollisesti huokeammalla hinnalla.

Yrityssaneerauksia koskee laki yrityksen saneerauksesta (1993/47 YrSanL) ja osakeyhtiölaissa sulautumista koskien on OYL 16:8 §. YrSanL:ssa säädetään saneerausmenettelystä, jonka edellytysten täytyessä tuomioistuin määrää selvittäjän. Selvittäjän tehtävänä on muun muassa laatia selvitys velallisen varoista, veloista, ja muista sitoumuksista ja odotettavasta kehityksestä. Sisällöltään kyseinen selvitys

⁶⁴ KKO 1988:7 A oli C:n kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisesti viimeisten kuuden kuukauden aikana ennen konkurssin alkua maksanut B:n C:lle olleen velan. A oli myös merkinnyt kirjanpitoonsa vastaavan suuruisen takautumissaatavan B:ltä. Kun B oli ollut maksukyvytön ja maksun saaminen takautumissaatavasta tuolloin tai myöhemminkin oli epätodennäköistä, maksua pidettiin konkurssisäännön 46 §:n b kohdassa tarkoitettulla tavalla lahjan laatuksena. C oli velvollinen palauttamaan saamansa varat A:n konkurssipesään.

lähenee sulautumissuunnitelman liitteeksi tehtävää tilintarkastajan lausuntoa sulautumiseen osallistuvasta yhtiöstä.

Sulautuminen voi myös olla osa yhtiön saneerausmenettelyä. Saneerausmenettelyn tarkoituksena on yritystoiminnan tervehdyttäminen ja tilanteen hallittu korjaaminen. Siihen liittyy velkojen takaisinmaksua koskevia muutoksia ja rajoituksia. Jos kyseessä on tytäryhtiösulautuminen ja kaikki sulautumiseen osallistuvat yhtiöt kuuluvat samaan konsernin saneeraukseen ja niille on vahvistettu saneerausohjelma, niin velkojien suojausmenettely ei tule kyseeseen. Tästä myös seuraa se, että velkojilla ei ole mahdollisuutta vastustaa sulautumista. Sulautumissuunnitelma on liitettävä saneerausohjelman ehdotuksen liitteeksi. Saneerausohjelman koskiessa vaan osaa tai vain yhtä sulautumiseen osallistuvaa yhtiötä, OYL 16:8 § ei tule sovellettavaksi⁶⁵.

6.5 Yrityskiinnitys

Kaupparekisteriin merkitty elinkeinonharjoittaja voi kiinnittää omistamansa elinkeinotoimintaan kuuluvan irtaimen omaisuuden ja sen hallintaa luovuttamatta pantata omaisuuden saatavan vakuudeksi. Yrityskiinnitys ei koske sellaista omaisuutta, johon voidaan vahvistaa kiinnitys muun lain mukaan. Tätä omaisuutta elinkeinonharjoittaja saa luovuttaa ja käyttää siten kuin elinkeinotoimintaan normaalina kuuluva tavaranvaihto ja omaisuuden uusiminen tai muu normaali liiketoiminta edellyttää. Yrityskiinnityksiä hoitaa Patentti- ja rekisterihallitus eli sama viranomaisena, joka vastaa sulautumiseen liittyvistä viranomaistoimista.

Yrityskiinnitys tavanomaisesti kohdistuu kohdeyrityksen koko liiketoimintavarallisuuteen. Yrityskiinnityslain (634/1984YrKiinL) 5§:n mukaan on mahdollista myös vahvistaa kiinnitys koskemaan vain tiettyä toiminnan osaa.

⁶⁵ Airaksinen & ym. 2010, s.332-333.

Sulautumisen täytäntöönpanon yhteydessä tapahtuu sulautumiselle ominainen yleisseuraanto, jossa sulautuvien yhtiöiden varat, velat ja sidonnaisuudet siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle sellaisenaan, myös yritys kiinnitykset. Yhtäaikaiset yritys kiinnitykset kahdella eri sulautuvalla yhtiöllä aiheuttavat toimenpiteitä ennen sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröimistä. Sulautumisen seurauksena vastaanottavalla yhtiöllä tulisi olemaan kaksi erillistä yritys kiinnitystä, jotka molemmat kohdistuisivat samaan varallisuusmassaan samalla etuoikeudella. Tämä ristiriita ei ole mahdollista. Yritys kiinnitykset sulautuvilla yhtiöillä on siis selvitettävä ennen sulautumisen täytäntöönpanoa.

Täytäntöönpanon edellytyksenä on, että ristiriita keskinäisten yritys kiinnitysten etuoikeuksista sovitaan ja rekisteröidään ne samalla sulautumisen täytäntöönpanon kanssa. Ne velkojat, joiden vakuudeksi yritys kiinnitykset on annettu, on heidän hyväksyttävä yritys kiinnitysten muutokset. Nämä muutokset saattavat heikentää velkojan asemaa, jolloin suostumus on saatava. Yksinkertaisin tapa järjestellä sulautuvien yhtiöiden yritys kiinnityksiä on se, että kiinnitykset muutetaan koskemaan sitä varallisuusmassaa, joka sulautuvalta yhtiöltä tulee vastaanottavalle yhtiölle. Tällä menettelyllä vältetään päällekkäisiltä yritys kiinnityksiltä ja etuoikeuksilta. Ymmärrettävää on, että yritys kiinnitysten järjestely on haastavaa ja aikaa vievää, joten sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden tulisikin aloittaa neuvottelut yritys kiinnitysten järjesteleminen jo varhaisessa vaiheessa. Yritys kiinnityksiä omaavan yhtiön, joka osallistuu sulautumiseen, on informoitava yritys kiinnityksen haltijaa sulautumisesta, YrKiinL 34§. Tämä koskee myös tilanteita, joissa yritys kiinnityksiä ei tarvitse erikseen järjestellä⁶⁶.

⁶⁶ Airaksinen & ym. 2010, s.374-375.

7 SULAUTUMISEN OIKEUSVAIKUTUKSET

Kun sulautuminen on edennyt siihen vaiheeseen, että sulautumisen täytäntöönpano on rekisteröity, tapahtuu yleisseuraanto. Yleisseuraannossa sulautuneen yhtiön varat, velat, vastuut ja velvoitteet siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle selvitysmenettelyttä. Samanaikaisesti sulautuva yhtiö purkautuu. Jos kyseessä on ollut kombinaatio-sulautuminen, tällöin uusi vastaanottava yhtiö syntyy.

Yleisseuraanto merkitsee sitä, että kaikki sulautuvan yhtiön velvoitteet ja oikeudet siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle. Siirtyminen tapahtuu ilman erillisesti laadittuja siirtoa koskevia asiakirjoja eikä varallisuuden suhteen ole tarvetta tehdä luovutuskirjoja tai muita toimenpiteitä. Julkivarmistustakaan ei esimerkiksi osakkeiden siirtyminen edellytä. Kiinteistökin siirtyvät ilman luovutuskirjaa tai lainhuudatusta. Vastaanottava yhtiö voi kuitenkin hakea vapaaehtoista selvennyslainhuutoa.

Samalla myös oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät sellaisinaan vastaanottavalle yhtiölle ilman vastapuolen suostumusta. Velkasopimukset siirtyvät sellaisinaan ilman erillisiä sopimusasiakirjojen muuttamista tai siirtämistä. Tällaisesta muutoksesta ei myöskään voida sopia toisin esim. sulautumissuunnitelmassa sulautumiseen osallistuvien osapuolten kesken, vaan seuraanto tapahtuu ilman toimenpiteitä.

Vastaanottava yhtiö vastaa siirtyneistä veloista ja vastuista entisin ehdoin. Vanhojen velkojen maksuehdot säilyvät sellaisinaan. Velat tulee maksaa samanlaisina ja samassa ajassa kuin velan alkuperäinen sopimuspuoli eli sulautunut yhtiö olisi ollut velvollinen tekemään. Myös velkojan oikeudet säilyvät samanlaisina. Vastaanottava yhtiö voi tehdä kaikki ne samat väitteet, jotka sulautuvalla yhtiöllä olisi ollut mahdollisuus tehdä. Samoin velkoja on oikeutettu tekemään samat väitteet vastaanottavaa yhtiötä kohtaan, mitkä velkojalla olisi ollut mahdollista tehdä

sulautunutta yhtiötä kohtaan. Sulautuminen ei paranna eikä heikennä kummankaan osapuolen asemaa.

Esineoikeuksien siirtymiseen yleisesti liittyy julkivarmistuksen edellytys, erityisesti suhteessa kolmansiin. Sulautuminen on poikkeus pääsääntöön. Sulautumisessa julkivarmistus tapahtuu sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröimisellä kaupparekisteriin. Muita toimia ei tarvita. Vastaanottava yhtiö voi halutessaan hakea kiinteistölle selvennyslainhuutoa (MK 11:6.2)⁶⁷. Selvennyslainhuudossa ei ole kysymys varsinaisesti kyseisen saannon huudattamisesta, vaan aiemman oikeustilan muutoksen täsmentämisestä.

Velkojen seuraaminen on siis sulautumisen yksi vaikutuksista. Myös muut vastuut seuraavat, joilla myös on vaikutusta velkojen asemaan. Vastaanottavalle yhtiölle siirtyy myös muut vastuut sulautuvalta yhtiöltä. Takausvastuut siirtyvät sellaisinaan, jotka saattavat myöhemmin realisoitua maksettavaksi. Nämä vastuut on tilintarkastajan lausunnossa otettava huomioon vastaanottavan yhtiön velkojen näkökulmasta. Takausvastuut saattavat olla hyvinkin merkittäviä ja aiheuttaa maksuvaikeuksia vastuiden langetessa. Panttaussitoumukset ja virhevastuu kuuluvat myös siirtyviin vastuisiin. Virhevastuu sulautuneen yhtiön toimittamista tavaroista ja palveluista saattaa takaussitoumusten ohella muodostaa maksuvelvoitteita jälkikäteen. Myös virhevastuuseen liittyvät oikeudenkäynnit voivat rasittaa vastaanottavan yhtiön tilannetta pitkänkin ajan jälkeen sulautumisesta. Kustannukset voivat olla huomattavatkin, jos sulautuva yhtiö on harjoittanut riskialtista tai laajamittaista liiketoimintaa.

Takaus- ja panttausvastuissa on kyse ennen sulautumista syntyneistä vastuista ja sulautumisen täytäntöönpanon jälkeen syntyneistä vastuista. Eli missä laajuudessa vastuut siirtyvät. Sulautunut yhtiö on voinut sitoutua vastaamaan veloista takauksen muodossa tai yhtiö voi myös olla velkojana. Takauslain 10.1 §:n mukaan velkojayhtiön sulautumisen jälkeen syntyvistä veloista yleistakauksen antanut takaaja

⁶⁷ Airaksinen & ym. 2010, s.377.

vastaa vain, jos takaajalle on ilmoitettu sulautumisesta ja Takauslain 6 §:n mukaisesta mahdollisuudesta vastuun rajoittamiseen. Takaajalla on kuuden kuukauden pituinen määräaika, jona aikana hänen on ilmoitettava velkojalle vastuun rajoittamisesta. Takauslain 10.3 §:n mukaan yleistakauksen antaja ei vastaa velallisyhteisön sulautumisen jälkeen syntyneistä veloista⁶⁸. Takausvastuiden siirtymisestä tulisi neuvotella etukäteisesti ja mahdollisesti sisällyttää takaussopimukseen ehdot sulautumisesta.

Sulautumisessa myös tuntemattomat varat, velat ja vastuut siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle. Vastuiden siirtyminen ei edellytä eikä vaadi toimenpiteitä velkojalta vaan velvoitteet säilyvät sellaisina. Sulautumisessa ei ole velvollisuutta selvittää kaikkia varoja ja vastuita. Sulautumissuunnitelmassa OYL 16:3.2 9:n kohdan mukaan tulee tehdä selvitys sulautuvan yhtiön varoista, veloista ja omasta pääomasta. Yleensä tämä selvitys perustuu sulautuvan yhtiön viimeisimpään käytettävissä olevaan tilinpäätökseen. Johtuen kuitenkin sulautumismenettelyn kestosta, ei sulautumissuunnitelmassa pystytä aina selvittämään kaikkia varoja, velkoja ja vastuita. Kyseessä saattaa olla myös aidosti tuntemattomia velkoja tai vastuita. Nämä seikat eivät muuta sitä, että nämä tuntemattomat varat ja vastuut siirtyvät sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröimisessä. Tuntemattomien varojen ja vastuiden ilmeneminen ei aiheuta tarvetta jälkiselvityksen aloittamiselle.

Tuntemattomilla vastuilla saattaa olla myös vahingonkorvauksellisia vaikutuksia. Vastaanottava yhtiö voi vaatia vahingonkorvauksia sulautuneen yhtiön johdolta, jos vastuut olisi tullut merkitä sulautuneen yhtiön kirjanpitoon, mutta syystä tai toisesta niitä ei ole merkitty. Myös tuntemattomiksi jääneiden varojen osalta sulautuneen yhtiön osakkeenomistajilla on mahdollisuus vaatia vahingonkorvausta, jos sulautuneen yhtiön varallisuus onkin ollut parempi. Vahingonkorvauksia voidaan vaatia sillä perusteella, että sulautuneen yhtiön varallisuusasema on ollutkin parempi ja tämä on vaikuttanut sulautumisvastikkeeseen. Laiminlyönnillä ja vahingolla on oltava osoitettavissa oleva syy-yhteys.

⁶⁸ Airaksinen & ym. 2010, s.382.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Sulautuminen on säännelty prosessi, jossa kaksi tai useampi yhtiö sulautuu yhteen vastaanottavaan yhtiöön. Tässä prosessissa sulautuvien yhtiöiden kaikki varat ja velat siirtyvät yleisseuraantona vastaanottavalle yhtiölle. Sulautuvat yhtiöt lakkaavat olemasta tämän menettelyn seurauksena.

2010-luvulla maailma pyörii velkarahalla ja tähän emme oikein voi vaikuttaa mitenkään vaikka haluaisimme. Yhtiöiden toiminnan kannalta ulkopuolinen rahoitus ja sijoittaminen ylipäättään on edellytys nykyaikaiselle kaupankäynnille ja liiketoiminnalle. Yhtiöiden hankkiessa ulkopuolista rahoitusta valitsemillaan keinoilla, on rahaa lainaavan tahon varmistuttava omien saataviensa pysyvyydestä ja turvaamisesta joko sopimuksin tai suomalaisen lainsäädäntöön luottaen, yleisemmin molemmat keinot ovat käytössä. Sulautumissuunnitelmaa ja tilintarkastajan lausuntoa koskevassa sääntelyssä velkojien asema otetaan mielestäni huomioon riittävästi ja kattavasti. Velkojille jää aina myös mahdollisuus ottaa lainasopimuksissa huomioon mahdollinen tulevaisuudessa tapahtuva sulautuminen ja turvata omat intressinsä näin.

Sulautumissuunnitelmaa laadittaessa ja sulautumisesta päätettäessä yhtiöiden hallituksissa on yhtiöiden suurimpien velkojien kanssa aloitettava neuvottelut tai ainakin informoitava velkojia suunnitelmista. Tällainen menettely on arkipäivää ja osoittaa velkojien aseman huomioimista jo ennen lainsäädännön vaatimia toimenpiteitä. Pitkäaikaiseen luotottamiseen kuuluu molemminpuolinen luottamus olennaisena osana.

Sulautumissuunnitelmassa tulee ottaa huomioon velkojien asema useassa kohdassa. Sulautumisen syyt on selvitettävä perusteellisesti velkojatahoille, jolloin velkojat voivat arvioida oma-aloitteisesti omaa asemaansa ja sulautumisen tuomia muutoksia velallisen vaihtuessa. Sulautumisen syiden ollessa monimutkaisia ja tai liiketaloudellisesti riskialttiita, tulee erityisesti keskittyä selventämään sulautumisen

syitä ja taustoja sekä perustelemaan velkojille sulautumisen kannattavuutta tai sitä, ettei velkojen asema ainakaan heikkenisi. Sulautumisen syiden ollessa selvillä ja liiketaloudellisesti perusteltavissa, ei velkojilla tällaisissa tapauksissa ole suurta intressiä käyttää oikeuttaan vastustaa sulautumista.

Tilintarkastajan lausunnolla on keskeinen merkitys sulautumissuunnitelman liitteenä. Tilintarkastajan lausunnossa otetaan huomioon kaikkien sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden taloudellinen tila ja velkojen asema. Tilintarkastajan lausunto on riippumattoman ja esteettömän tilintarkastajan tai tilintarkastusyhteisön toimittama selvitys yhtiöiden taloudellisesta tilasta ja onko sulautuminen omiaan vaarantamaan yhtiöiden velkojen maksun.

Tilintarkastajan lausunto on informaatioarvoltaan ehkä tärkein dokumentti velkojen arvioidessa omaa asemaansa sulautumisen yhteydessä ja arvioimaan sulautumisen liiketaloudellista kannattavuutta, mikä vaikuttaa heidän asemaansa eniten. Tilintarkastaja joutuu lausunnossaan ottamaan kantaa yhtiöiden taloudelliseen asemaan hyvin tarkasti ja huomioimaan erityisesti velkojen aseman sulautumisen jälkeisellä ajalla. Täytyy kuitenkin muistaa, että ennen sulautumissuunnitelman rekisteröimistä ja sulautumisen oikeusvaikutusten toteutumisen välillä kuluu aikaa aina vähintään kolme kuukautta, joten mahdolliset muutokset näiden ajankohtien välillä voivat vaikuttaa velkojen asemaan huomattavastikin.

Sulautumiseen voi liittyä taloudellisia riskejä velkojan näkökulmasta. Siksi velkojien suojaaminen sulautumisessa on tae sille, ettei kolmansien oikeuksia ja asemaa loukata tietten. Sulautumiseen voi osallistua kaksi vakavaraisuudeltaan erilaista yhtiötä. Sulautumisen myötä toisen yhtiön velkojen asema saattaa heiketä kun taas toisen parantua. Velkojien suojaamisella pyritään takaamaan velkojille mahdollisuus arvioida omaa asemaansa sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröimisen jälkeen. Jos velkoja kokee asemansa heikkenevän, niin hänelle on annettu mahdollisuus toimia ja vaatia turvaavaa vakuutta tai velan ennaaikaista maksua.

Sulautumismenettelylle ja tutkielmalleni ominaisia kysymyksiä ovat, kuka on velkoja ja mikä velka katsotaan velkojansuojamenettelyyn kuuluvaksi velaksi. Osakeyhtiölainsäädännöstä ei löydy yksityiskohtaista vastausta. Oikeuskäytännön puuttuessa tulkintaa voi etsiä kirjallisuudesta.

Oikeuskäytännön puuttumiselle on syynsä. Sulautumismenettelyn ollessa käynnissä, yritysten tosiasiallinen liiketoiminta jatkuu entisellään, mutta katse on jo sulautumisen rekisteröinnin jälkeisessä ajassa. Tällöin yhtiöt, erityisesti sulautuva yhtiö, joutuvat pidättäytymään merkittävistä liiketoiminnan ja yhtiön sisäisistä muutoksista. Menettelyyn kuluva aika maksaa rahaa yhtiöille. Siksi sulautumismenettely pyritään valmistelemaan ja saattamaan rekisteröitäväksi mahdollisimman nopeasti. Menettelyn aikana syntyvät riidat velkojien kanssa pyritään ratkomaan nopeasti. Tähän ei sovellu suomalainen julkinen ja pitkäkestoinen oikeuskäsittely valitusmahdollisuuksineen. Vastauksena on välimiesmenettely, joka on nopea, mutta kallis. Toinen vaihtoehto on, että mahdolliset riidat sovitaan nopeasti rahalla. Ennakollisesti sopimuksissa varautuminen sulautumiseen ja muihin liiketoiminnan muutoksiin on kaikkien osapuolien kannalta paras vaihtoehto.

Kirjallisuudessa tulkintakäytännöt olivat pääosin yhtenäisiä, mutta eroavaisuusiakin löytyi. Aihetta ei kuitenkaan ole käsitelty paljoa ja tulkintaerot liittyivät pitkälle meneviin skenaarioihin sulautumismenettelyssä. Pääsääntöisesti vastaukset peruskysymyksiin olivat yhtenäisiä.